

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

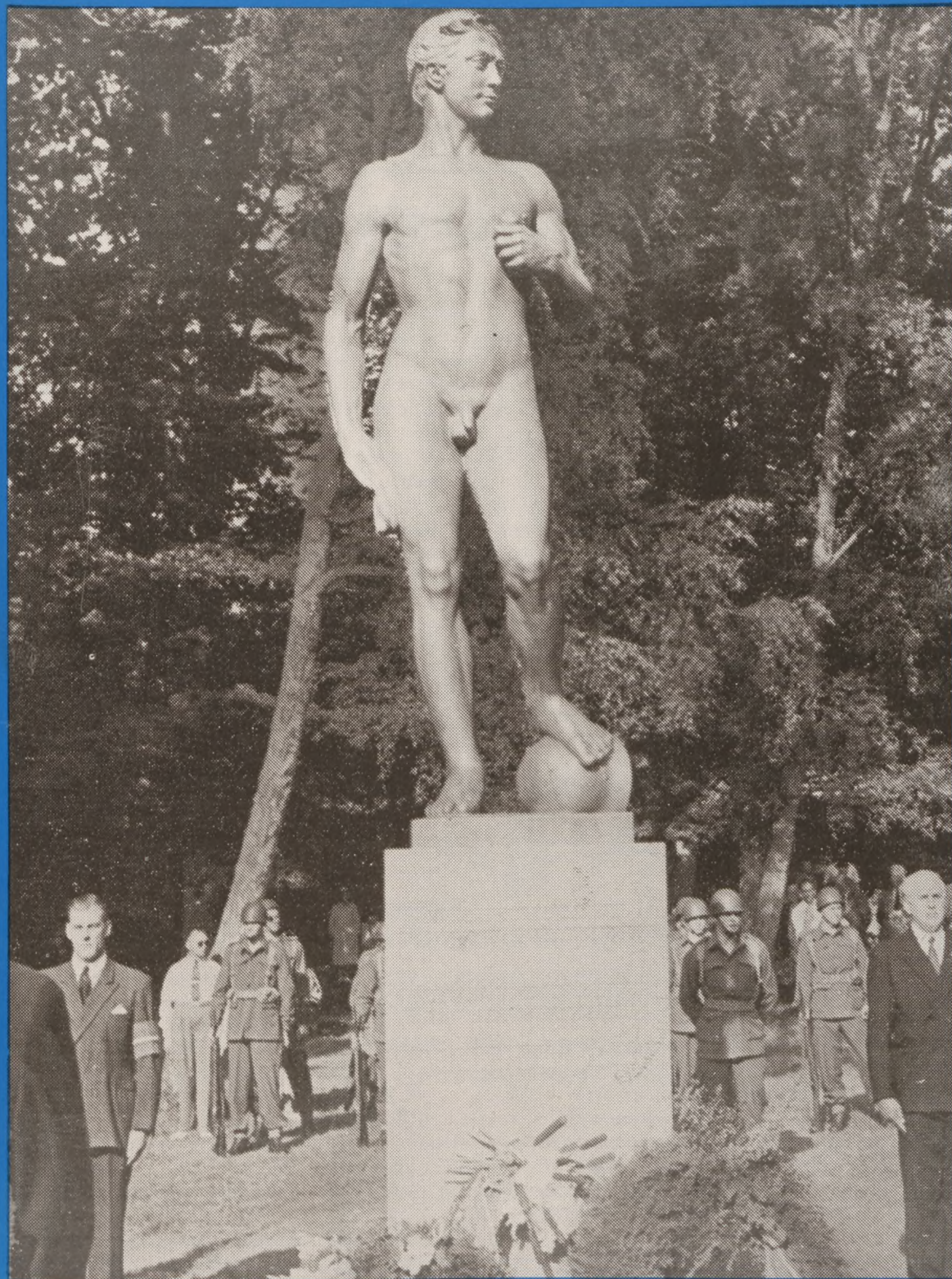
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Midt på Bornholm prydes pladsen af Johannes Bjergs statue »David«-symbolet på den danske frihedskamp under den tyske okkupation. Det var billedhuggerens kæreste arbejde.

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til fondens formand, general F. B. Larsen, Kongstedgården, 4293 Dianalund.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg.

Medlemmer: Iflg. fundatsens paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: General Fl. B. Larsen, Kongstedgården, 4293 Dianalund.
Tlf. (03) 56 02 07.

Næstformand: Civilingeniør Mogens Dyre,
Hestehavevej 3, Sjellerupskov, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 86 22.

Kasserer: Bankprokurist Olav Holst, Bengtasevej 6, 2900 Hellerup.
Tlf. (01) 62 77 80.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg.
Tlf. (06) 81 07 09.

Kontorchef, cand. jur. Hans Andersen,
Onsgårdsvej 17, 2900 Hellerup. Tlf. (01) 61 18 91.

Den øvrige bestyrelse består af:

	Rektor Paul H.c.t Præstevangsvej 35, 8210 Århus V Tlf. (06) 15 48 05	Kontorchef O. Olesen Leonorasvej 8, 9000 Hassersis, Aalborg Tlf. (08) 18 04 51
Skræddermester Povl Brandt Glerupvej 19, 2610 Rodovre Tlf. (02) 91 13 72	Direktor G. Jespersen Gullestrupvej 7, 7400 Herning Tlf. (07) 12 11 84	Redaktør Johs. Rasmussen Omkualevej 9, 7100 Vejle Tlf. (05) 82 65 72
Overlærer Preben Feddersen Caroline Amalievej 11 5874 Lundeberg, Hesselager Tlf. (09) 25 14 77	Oberst K. Kjeldsen Hallingager 47, 5750 Ringø Tlf. (09) 62 31 63	Provst Poul Riis Herrestræde 1, 4200 Slagelse Tlf. (03) 52 05 33
Overpostbud E. Holger Grome Tårnby Torv 24, 2770 Kastrup Tlf. (01) 50 33 86	Tandtekniker Leo Kæraa Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg Tlf. (06) 27 04 28	Solveig Skjøtt Dalso Park 128, 3500 Lille Værlose Tlf. (02) 48 56 74
Sparekassedirektør Einer Hauberg Holballe 3, 6473 Tandslæt Tlf. (04) 44 76 04	Arkitekt Ove Chr. Lembcke Brodregade 19, 8900 Randers Tlf. (06) 42 51 30	Fhv. justitsminister Knud Thestrup Rosenvængets allé, 10.3, 2100 Kbh. Ø Tlf. Obro 41 72

FANGESAMMENSLUTNINGENS REKREATIONSFOND

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos formanden: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 1.500.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Bladet

Pigtraad - Gestapofangen

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november)

ABONNEMENT

Bengtasevej 6, 2900 Hellerup.
(01) 62 77 80.
Giro 9 31 54 54.

Eventuelle fejl i besorgelsen af bladet rettes lettest og hurtigst ved henvendelse til udleveringspostkontoret.

ANNONCER

Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09.

Ved indbetaling af gaver benyttes girokonto nr. 6 45 30 58.

REDAKTION

Johs. Fosmark,
(ansvarshavende).
Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg.
(06) 81 07 09.
Frode Toft,
St. Kongensgade 63,5,
1264 København K.
(01) 15 59 57.

TRYK

Fjerritslev Avis Offset.

INDHOLD:

Nazijagten fortsætter	95
Børne- og ungdomslitteratur	
om nazismen	96
Attentatet på Hitler	98
Godt at vide	99
Runde dage	101
Danske i Mauthausen	105
KZ-sang	107
Landsstævne i Aalborg	108
Hvidstenfolkene mindet	110
Internationalt stævne i Thisted	111
Norge, jubilæum	114
Mindeord	115
Bøger	115
Adresseliste	116

De efterfølgende numre af vort blad udkommer 15/10 og 15/11. Stof fremsendes 4 uger før de nævnte dage.

Pigtraad - Gestapofangen

NR. 4

AUGUST 1979

32. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjelpefond og Sammenslutningen af dansk fanger fra
Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben . Dachau-klubben . Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen . Landsforeningen
Gestapo-Fangerne . Hannover-Stöcken-gruppen . Horserød-Foreningen . Landsforeningen af kz-fanger fra
Neuengamme . Ravensbrück-gruppen . Sachsenhausen-foreningen . Stutthof-foreningen . Theresienstadt-foreningen

NAZIJAGTEN FORTSÆTTER

Af redaktør Kent Olsen, Bonn

Forældelsesfristen for mord blev tirsdag 3/7 ophævet af den vesttyske forbunds dag. Afgørelsen om den omstridte lov var ikke så snæver som ventet. Flertallet var på 33 stemmer ved tredje og afgørende afstemning. Forud var gået en daglang stærkt følelsesladet debat. For direkte TV diskuterede det demokratiske Vesttyskland den tyngende fortid, som man anstrenger sig for at leve med.

Publikumsstolene i forbundsdagen var fuldt besat. En række ældre tilhørere var klædt som koncentrationslejr-fanger i sribede dragter. Flere af dem måtte fjernes, fordi de med tilråb afbrød forbundsdagsmedlemmer, der gik imod lovændringen. Debatten blev overværet af den israelske ambassadør i Bonn.

Forældelsesfristen for mord er ophævet generelt, men debatten har koncentreret sig om forfølgelse af nazi-krigsforbrydere. Efter den gældende lov ville det ikke være muligt at retsforfølge nazi-forbrydere, som blev opdaget efter den 31. december i år. Alle partier havde stillet deres repræsentanter frit under afstemningen om dette »samvittigheds-spørgsmål«, som i varierende styrke har optaget vesttyskerne i over 10 år - lige siden den første forlængelse af forældelsesfristen blev vedtaget i 1965.

Under debatten stod regeringsstolene tomme. Ministrene deltog i debatten som almindelige medlemmer af forbundsdagen. Forslaget om lovændringen var fremsat af 215 repræsentanter for partierne i regeringskoalitionen, SPD og FDP.

Holdningen fulgte i store træk partiliniere. Flertallet i oppositionen, de kristelige unionspartier, gik imod ophævelse af forældelsesfristen. Den tidligere

indenrigsminister Werner Maihofer, FDP, gik ind for at skelne mellem mord generelt og nazi-forbrydelser. Han gik ind for at placere de sidste i gruppen folkemord, som ifølge den gamle lov ikke blev forældet. Den fremtrædende juridiske eksperts argument var, at man skulle undgå at fjerne det retsstatslige princip om forældelse af forbrydelser, og han betegnede en generel ophævelse af forældelsesfristen som et tilbageslag.

Tilhængerne af at bevare forældelsesfristen understregede, at de ikke ville forsvare nazi-forbrydelserne, men at den lange tid siden krigen - 34 år eller mere - gør det stadig vanskeligere at få en krigsforbryder stillet for retten. Det hævdes endvidere, at beviserne sætter selve retssikkerheden i fare. Vidnerne er enten døde eller for gamle til at give sik-

re udsagn, og deres egen erindring er blevet forvirret af, hvad de har læst eller hørt. Chancen for at opspore hidtil ukendte nazi-forbrydere efter 1980 anses for ringe. Forbrydelser, som man kendte, ville heller ikke være blevet forældet med den gamle lov. Næsten 4000 sager er til behandling i øjeblikket i Vesttyskland.

Fra anden side blev det i debatten fremført, at mord er en så alvorlig ugering, at morderen aldrig må føle sig i sikkerhed for loven. Et vigtigt punkt i debatten var kravet om, at vesttyskerne må vise moralsk ansvar til at fortsætte opgøret mod fortiden, og hensynet til nazitidens ofre vejede tungt.

Spørgsmålet om ophævelse af forældelsesfristen har sit udgangspunkt i oktober 1978, da den socialdemokratiske gruppeformand Herbert Wehner under en rejse til Israel foreslog, at forældelsesfrister for mord generelt kunne blive ophævet.

EMBORG

International handel med
dybfrost specielt kød -
fjerkræ - fisk.

Produktion og eksport af
malt til ølbrygning.

Produktion og markeds-
føring af mejeriprodukter
i afrikanske lande.

Teknisk know how i forbin-
delse med etablering af
bryggerier, slagterier, køle-
og frysehuse samt mejerier
overalt i verden.

Hovedkontor: Hasserivej 139
8000 Aalborg, telf. 06 - 13 12 23

Børne- og ungdoms-litteratur omkring nazismen

Af skolebibliotekar Bent Østergaard

TV-serien Holocaust rejste endnu engang det spørgsmål, efterkrigstiden så mange gange har beskæftiget sig med: Hvorledes kunne dette ske? Hvorfor er så mange passive over for det onde? Hvorledes reagerer mennesker i krisesituationer eller over for massiv indoktrinering? Hvilke etiske krav kan man stille i farlige situationer?

Historikere, psykologer, sociologer, kunstnere o.m.a. har gennem de forløbne 35 år søgt at belyse nogle af disse spørgsmål.

Den mest intense illustration af disse begivenheder finder man dog i skønlitterære værker og ofte i selvbiografier. Men i den anseelige mængde af litteratur, som foreligger, har der været en tilbøjelighed til at overse ikke mindst de ofte meget værdifulde titler, der primært henvender sig til børn og unge, den del af skønlitteraturen, der kaldes ungdomsbøger, og som - suppleret med en række selvbiografier, skrevet for et aldersmæssigt bredere publikum - kan give et realistisk nærbillede af begivenhederne under nazismens fremfærd.

- Den situation, der danner baggrunden for **Anne Franks Dagbog** var ikke en undtagelse, thi et meget stort antal jøder blev af deres hollandske landsmænd skjult på lofter og i baghuse. Det tjener hollænderne til uforglemmelig ære, at de med så stor risiko - et lejrophold var mildeste straf for at skjule jøder - og trods omfattende praktiske vanskeligheder med at skaffe tilstrækkelige levnedsmidler og rationeringskort, alligevel ydede så enestående bistand, som nervemæssigt set må have været yderst belastende, da man havde ansvaret for de skjulte landsmænd i flere år, når det vel at mærke gik heldigst til.

- I bogen **Værelset ovenpå** fortæller *Johannes Reiss*, der bygger på egne barndomsoplevelser, om, hvorledes to søstre placeres hos en bondefamilie, der holder dem skjult for naboer og bekendte, indtil krigen er forbi, hvad der viser sig forbundet med visse problemer, både fordi tyske soldater færdes i huset, og fordi pigerne ikke bryder sig om den tvungne indespærring og derfor udvikler sig i adskillige risikable situationer. Men trods det alvorlige emne er bogen også fyldt med humor og lune.

- Samme emne behandles i *Ten Booms Skjulestedet*, hvor forfatterinden fortæller om sin familie, der ud fra et alvorligt kristent livssyn påtager sig at skjule forfulgte jøder bag falske vægge og paneler i deres rummelige hus. Da tyskerne til sidst opdager, hvad der er foregået, deporteres alle til fangelejre, hvor

forfatterindens søster og far omkommer. Bogen er i øvrigt senere blevet filmatiseret.

- I tilslutning til disse bøger kan nævnes *Jan Otchenachek: Romeo, Julie og mørket*, en roman om en tjekkisk gymnasiast, der under Eichmanns jødetransporter, skjuler en jødisk pige, en meget fin skildring af de unges kærlighed, indtil pigen opdages og føres bort.

Om Holland handler også de to romaner, *Hilda van Stockum: På post i møllen* - en lettilgængelig og meget velskreven bog om, hvorledes nogle børn er med til at hjælpe en engelsk faldskærmsoldat - og *James Forman: Overlevende*, der beretter om en jødisk familie Ullmanns skæbne under jorden og siden i KZ-lejr.

- **Anne Franks Dagbog** er med rette det mest kendte litterære værk fra Hollands besættelsestid og fortjener stadig at læses af unge og ældre - ligesom filmen, bygget over bogen, burde vises igen i biograferne. Som supplement til dagbogen kan varmt anbefales en samling tekster og illustrationer, **Anne Frank i ord og billeder** ved *Børge Poulsen*. Mindre kendt er to andre dagbøger, skrevet af polske børn: *Wanda Przybylska: En lille del af mit hjerte*, hvori en 14-årig polsk pige fortæller om sine indtryk under Warszawa-opstanden, og *Dawids dagbog*, om en polsk-jødisk drengs tilværelse under forfølgelserne. Begge børn omkom under krigen.

- Om Østeuropas jøder handler også *Hautzig: Den endeløse steppe*, en selvbiografisk skildring af en lille pige og hendes jødisk-litauiske families deportation til den kirgisiske steppe. Trods de mange lidelser og det åbenlyst uretfærdige i den behandling, der overgår dem, gennemlyses bogen af en stilfærdig varme, måske fordi den er skrevet ud fra et barns synsvinkel.

Den anti-semitisme, der fandtes i Tyskland længe før Hitler, er beskrevet af den tyske lærer og forfatter *Willi Fahrman* i **Mordet i nabohuset**, en roman om en jøde i en lille tysk by ved århundredskiftet, der beskyldes for ritualmord. Bogen giver et meget intenst indtryk af den lille by, hvor lynch-stemningen breder sig, hvor folk svigter moralsk - og af den belastning, mistanken bliver for hele familien og ikke mindst dens to halvvoxsne børn. Fahrman har senere om følgerne af 2. verdenskrig udgivet romanen **Flugtens år**.

- En anden tysk forfatter af høj kunstnerisk kvalitet er *Hans Richter*, der i romanen **Drengen Friedrich** beretter om to kammerater i nazitidens Tyskland, hvoraf den ene, Fried-

rich er jøde. Man følger udviklingen med den stadig mere intensive forfølgelse og isolation af jøderne. En gribende og fængslende skildring med psykologisk indlevelsesevne i børns reaktioner. Fortsættelsen **Vi gik med** handler om den foregående bogs jeg-person, efter at Friedrich er omkommet under et bombardement.

- Den indre tyske modstand mod nazismen var af mange forskellige grunde yderst begrænset, men enkelte formåede at yde en helt usædvanlig indsats. Det gælder ikke mindst *Hiltgunt Zassenhaus*, der i bogen **Mure** fortæller om sit liv i nazitidens Tyskland. Hun nægter at indrette sig efter skolens krav om respekt for de nazistiske omgangsformer, og da hun nogle år senere bliver ansat som tolk (hun har lært dansk) for de norske og danske fanger i tyske fængsler, benytter hun lejligheden til at støtte og hjælpe dem så meget, hun overhovedet formår, ved at indsmugle føde og medicin, og gennem sit samvær med de fængslede. Gentagne gange er hendes indsats lige ved at afsløres, men hun overlever alle anslag og oplever i slutningen af krigen Hamborgs bombning. Efter krigen studerede Zassenhaus medicin i København og lever nu som læge i USA.

Denne bog er en fremragende skildring af, hvorledes det enkelte menneske under et totalitært styre stilles over for valget mellem at følge sin overbevisning og samvittighed med de enorme risici, det indebærer, eller indrette sig efter forholdene og blive medskyldig i regimets forbrydelser. En bog, alle skoleelever burde have adgang til gennem klassesæt i sidste skoleår.

- Langt mere kendt end Zassenhaus er den lille gruppe studenter, som i München dannede en modstandsgruppe, der efter kort tids virksomhed blev afsløret, hvorefter deltagerne øjeblikkelig blev dødsdømt og halshugget. En søster til to af de henrettede, *Inge Scholl*, beretter i **Den hvide rose. München 1943** om gruppen af dette navn og om dens enkelte medlemmer, unge, søgende, idealistiske og dybt kristne mennesker, der satte livet til ved gennem illegale flyveblade at vise omgivelserne, hvilke forbrydelser Tyskland var impliceret i.

- Denne gruppe er skønlitterært behandlet i *James Forman: Ofrene*, hvor forfatteren skildrer Hans og Sophie Scholls barndom og skoletid og viser, hvorledes de unge lidt efter lidt fatter afsky for regimets udskjelset og føler sig forpligtet til at danne den modstandsgruppe, der førte til deres henrettelse.

- I *Dominico Volpi: Et lys i mørket* følger hovedpersonen, en 18-årig ung mand, lidt på afstand sin venindes engagement i »Den hvide rose« og kastes under sin egen deltagelse i krigen ud i voldsomme psykologiske og moralske anfægtelser.

● De psykologiske og etiske spændinger, der prægede de bedste repræsentanter for tysk ungdom under og efter krigen, skildres også af den ovenfor nævnte forfatter *James Forman* i **Forræderne** og i **Mareridtet**, to romaner om børn og unge, der stillet over for de kompakte nazistiske omgivelser, som kun imødegås svagt og sporadisk af enkelte voksne, hel- eller halvhjertet, lader sig indrulle i begivenhederne. Den amerikanske forfatter formår at skildre de enkelte situationer meget realistisk og fængslende, men bøgernes længde og særdeles kompakte typografi kan vanskeliggøre tilegnelsen for mange læsere.

● Begge bøger afsluttes med de allieredes indtog i Tyskland og den lettelse, det viser sig at være for civilbefolkningen, at krigen nu er afsluttet. Den parallelle situation mod øst, hvor russerne rykkede frem, er skildret med en fantastisk humor og ironi i *Christine Nöstlinger*: **Russerne kommer**. Også denne roman er bygget på forfatterens egne oplevelser som barn. Bombardementerne, civilbefolkningens plyndringer, de skrækelige rygter om russernes fremfærd og den overraskende virkelighed, da byen besættes af den russiske hær, er skildret morsomt og med forståelse for og overbærenhed med de menneskelige svagheder, der kommer frem, når det tillærte adfærdsmønster bliver absurd.

● Krigen sluttede, men dens sjælelige år lever videre hos dem, der blev involveret. Om følgerne af nazisternes vanvittige raceteorier berettes i *Ursula Wölfel*: **Zigøjnermåne**, hvori en sigøjnerpige langsomt erfarer om de lidelser, hendes familie havde været udsat for i nazitiden - og i *Bezdekova*: **De kaldte mig Leni** om en tjekkisk pige, der er blevet ført til Tyskland for at vokse op i en »arisk« familie, der efter krigen ikke bryder sig om hende.

● Disse bøger er med enkelte undtagelser - som Drengen Friedrich, På post i møllen og Zigøjnermåne - lidt vanskeligere at læse for børn under 14-15 år, men for denne aldersgruppe foreligger der til gengæld andre, meget velskrevne og fængslende bøger. Først og fremmest må nævnes den tyske forfatter *Lisa Tetzner*, der i nazitiden måtte flygte til Schweiz, og som i serien **Børnene fra nr. 67** har anskueliggjort, hvorledes arbejdsløshed og fattigdom fik mange tyskere til at vælge Hitler. Hendes romanserie handler om en flok børn i Berlin, der går i skole sammen og leger med hinanden. Man hører om Paul, der på grund af sult begynder at smårapse, og om den jødiske Mirijam, der må flygte sammen med nogle af sine lidelsesfæller. Ingen stater vil give skibet med flygtninge landingstilladelse. Ved en strand på en øde ø kommer kun børnene levende i land. Senere tages de op af et andet fartøj, der bringer dem til USA. Imens er en af de andre drenge fra nr. 67, Erwin, med sin far, der er antinazist, flyttet til Sverige. Nogle af bøgernes personer deltager senere som værnepligtige i krigen på hver sin side, men i seriens sidste bind samles

Midtsjællands Ungdomsskole

4174 Jystrup

Tlf.: (03) 39 60 96

de alle i Schweiz efter krigen afslutning, samtaler om deres oplevelser og beslutter at arbejde for en ny verden.

Ikke mindst de første bøger i denne serie giver læseren et fint indblik i, hvor svært det kunne være for den enkelte i Tysklands mellemkrigstid at overskue sin egen og sit lands situation. Bøgerne er meget spændende og præget af en engageret humanisme.

● Lisa Tetzner var gift med forfatteren *Kurt Held*, som i en serie om den italienske dreng **Guiseppe** skildrer slutningen af krigen i Italien. Endelig skal som en af de lettest tilgængelige bøger nævnes **Sølvdolken** af *Ian Serrailier*, der handler om tre polske børns vandring fra Warszawa til Schweiz i slutningen af Den anden Verdenskrig. Disse bøger er meget lette at læse for børn fra ca. 12-13 år.

Denne oversigt indeholder næsten ingen eksempler på den traditionelle krigslitteratur: frontskildringer og sabotagehandlinger. Der findes også i den brede strøm af romaner, biografier, film etc. om direkte krigshandlinger en række værdifulde indslag. Men formålet med denne skitse har været, at vejlede omkring de værker, der behandler de menneskelige og etiske spørgsmål, krigstidens generation i Centraleuropa blev konfronteret med.

Vel var udfordringen dengang anderledes end vor tids problemer, men alligevel kan vi finde analogier dertil - både i vores hverdag - og ikke mindst i de globale spændinger, og i de situationer fra andre samfund - demokratiske såvel som diktaturer - massemedierne hver dag stiller os over for.

BENT ØSTERGAARD

Skønlitteratur

Bezdekova, Zdenka: De kaldte mig Leni. Gyld. 1976.

Forman, James: Forræderne. Gyld. 1971.
samme forfatter: Mareridtet. Gyld. 1974.

samme forfatter Ofrene. Gyld. 1973.

samme forfatter Overlevende. Gyld. 1977.
Fährmann, Willi: Flugtens år. Høst og Søn 1964.

samme forfatter: Mordet i nabohuset. Høst og Søn 1968.

Held, Kurt: Guiseppe-serien, omfatter bl.a. Guiseppe og krigen, Guiseppe og Maria, ialt 8 titler. Hernov 1968.

Nöstlinger, Christine: Russerne kommer. Borgen 1974.

Otchenachek, Jan: Romeo, Julie og mørket. Aschehoug. 1962 og 68.

Reiss, Johanna: Værelset ovenpå. Jespersen og Pio 1974.

Richter, Hans Peter: Drengen Friedrich. Høst og Søn. 6. opl. 1976.

samme forfatter: Vi gik med. Høst og Søn 1967.

Serrailier, Ian: Sølvdolken. Gad 7. opl. 1975.

Tetzner, Lisa: Serien »Børnene fra nr. 67« omfatter bl.a. Erwin og Paul, Mirjam og drengene, Skib uden havn, Børnene på øen, ialt 9 titler. Hernov.

van Stockum, Hilda: På post i møllen. Høst og Søn 1968.

Volpi, Domenico: Et lys i mørket. Gyld. 1976.

Wölfel, Ursula: Sigøjnermånen. Høst og Søn 1965.

Biografier

Anne Frank i ord og billeder ved Børge Poulsen. Eget forlag 1977.

Frank, Anne: Dagbog. Grafisk Forlag. 27. opl. 1969.

Hautzig, Esther: Den endeløse steppe. Jespersen og Pio. 2. opl. 1971.

Przybylska, Wanda: En lille del af mit hjerte. Haase og Søn 1965.

Rubinowicz, Dawid: Dawids dagbog. Jespersen og Pio 1960.

Scholl, Inge: Den hvide rose. Med forord af Theodor Heuss. Obelisk 1968.

Ten Boom, Corrie: Skjulestedet. Forlaget Evangelit.

Zassenhaus, Hiltgunt: Mure. Schönberg 1974.

HAVNEMØLLERNE
FREDERICIA - ODENSE - KØBENHAVN A/S

HAVNEGADE 32 · POSTBOX 334 · 5100 ODENSE C · TLF. (09) 11 11 80

EN 35-ÅRS DAG

DEN 20. JULI I ØSTRIG

Den tyske antinazistiske opposition, der stod bag opstandsforsøget mod Hitler den 20. juli 1944 (med det mislykkede attentat i »Ulveskansen« i Østprøjsen), havde også gjort visse forberedelser i Østrig, hvor man havde kontakt med østrigske oppositionskredse.

Således satte en af oppositionsgruppens ledere, Wilhelm Leuschner, sig i forbindelse med østrigske politikere, der var antinazister, bl.a. den senere østrigske kansler, dr. Adolf Schärff. De østrigske socialdemokrater ville gerne støtte en aktion mod Hitler, men modsatte sig ethvert forslag om at opretholde Østrigs indlemmelse i det tyske rige.

Dr. Schärff erklærede ordret: »Østrigs indlemmelse (»Anschluss«) er død. Kærligheden til det tyske rige er blevet drevet ud af østrierne.« Denne opfattelse deltes af hele det socialdemokratiske parti (og af alle andre østrigske partier, bortset fra det protytske østrigske naziparti).

● Oppositionens kontaktperson i Wien var daværende major Karl Szokoll. Han skulle stå i spidsen for aktionen i Østrig under kodenavnet »Valkyrie«. Hans beretning herom har været trykt i det østrigske blad »Presse« og i KZ-fangernes blad »Der neue Mahnruf«. Vi gengiver her nogle uddrag af beretningen:

- Jeg tilbragte de sidste dage med endnu engang at efterprøve alle forberedelser. I uger og måneder havde vi været undervejs fra garnison til garnison for på stedet at kontrollere gennemførelsen af de under kodeordet »Valkyrie« udsendte forberedende ordre.

Stauffenbergs geniale plan gik ud på ganske åbenlyst at mobilisere hjemmehæren til indsats mod uroligheder og fjendtlige luftlandetropper. Planen gik ud på i løbet af fire timer at rive magten ud af Hitlers hånd. Alle, der deltog, kan roligt afvise den kritik, der i dag rejses mod denne mesterlige organisationsplan. Af indre overbevisning havde jeg derfor i Berlin svaret Stauffenberg, at alt ville være i orden.

● Den store jernport til det tidligere krigsministerium blev lukket. Vagt kommandanten lod udlevere ammunition og håndgranater. Foran mig lå en kopi af telegrammet, der for en halv time siden var udsendt fra Bendlerstrasse i Berlin, opstandens hovedkvarter, til alle de 17 forsvarskredse og til alle chefer for fronthæren. Dette og et efterfølgende telegram havde omtrent følgende ordlyd:

»Føreren, Adolf Hitler, er død. En samvittighedsløs klike af frontfremmede partiførere har søgt at falde den hårdt kæmpende front i ryggen og rive magten til sig. I denne farens alvorligste time har rigsregeringen erklæret undtagelsestilstand og overdraget mig overkommandoen over hæren og den ud-

øvende magt, som jeg herved overdrager til de territoriale chefer.

Følgende øjeblikkelige forholdsregler skal straks udføres: Alle partipolitiske funktionærer til og med kredsledere fratages deres hverv og arresteres. Andre funktionærer forbliver indtil videre i deres stillinger og viderefører deres funktioner. Hele Waffen-SS indlemmes med øjeblikkelig virkning i hæren. Enheder, der måtte vægre sig, skal straks opløses. Alle koncentrationslejre skal omgående besættes og frigivelsen af de politiske fanger forberedes. Vilkårighed og hævnakter må ikke tolereres. Befolkningen må gøres klar over afstanden fra de hidtidige magthaveres metoder.

Ordren var signeret: Værnemagtens øverstbefalende, generalfeltmarskal Witzleben.

● På knap en time havde jeg alarmeret garnisonerne i Wien, Nedre- og Øvre-Østrig, og de første meldinger om de beordrede besættelser af offentlige bygninger var begyndt at indløbe, og alt gik programmessigt. Endnu sov parti- og SS-tjenestestedernes mangehovede hydra. I den kommanderende generals og generalstabschefens kontor begyndte forberedelsen til arrestation af partifunktionærer, der blev indkaldt til et hastemøde i hovedkvarteret.

For at forebygge mistanke blev den store port igen åbnet og snart kørte den første store luksusbil ind med gaupropagandaleiter Frauenfeldt.

Vagten havde fået ordren: Personer, der ikke er i værnemagtsuniform, må ikke forlade bygningen og må om nødvendigt holdes tilbage med magt, såfremt der gøres modstand, gøres brug af våben.

Den måde, hvorpå den unge, krigsbeskadede vagtkommandant optrådte, var den eneste gode oplevelse på denne skæbnesvangre dag.

Den næste vogn kørte frem, og den stedfortrædende gauleiter Scharitzer kom ind, ledsaget af to pistolbevæbnede adjutanter. Nu var hydraen ved at vågne. Chaufføren nægtede at køre ind i gården, de indtrædendes ansigter robede nervøs spænding.

Over radio var kommet meddelelse om det mislykkede attentat mod Hitler. Ganske vist kom der kort tid efter et nyt fortroligt telegram fra Berlin:

»Den i radio udsendte meddelelse om, at Hitler lever, er urigtig. Hitler er faldet som offer for attentatet.« Underskrevet Stauffenberg.

Den ene vogn efter den anden kørte frem. Nu kom SS-generalen Quener, der var chef for SS-distriktet »Donau« og politipræsident Gotzmann. Hver enkelt blev ved ankomsten ført ind i hver sit værelse og sat under bevogt-

ning. Under påkaldelse af ordre fra Berlin blev pistolerne frataget dem. Quener og Gotzmann erklærede sig straks parate til at slutte op bag de nye magthavere.

● I Wien, Sankt Pölten og andre steder var værnemagten begyndt at besætte posthuse og banegårde. Vi vidste endnu intet om Remer, og vi troede, at attentatet var lykkedes. Endnu vidste vi intet om den videre tragik, at telefonforbindelsen med Hitlers hovedkvarter »Ulveskansen« i Østprøjsen imod planen slet ikke var blevet afbrudt.

Vi regnede med, at forspringet i vort indsatsberedskab var tilstrækkeligt til at overraskelsesmomentet kunne anses for at være lykkedes.

Fra Berlin fulgte nu telegrammet: »Som politisk befuldmægtigede for forsvarskredsen udnævnes Reither, Seitz og Marogna-Redwitz.«

Jeg gav ordren til opløsning af SS, dets indlemmelse i hæren og overdragelse af den politiske ledelse til det nye antinazistiske regimes mænd i vor forsvarskreds, den senere landshøvding i Nedre-Østrig Reither, den gamle borgmester Seitz og chefen for kredsens forsvarstabsgeneral Marogna-Redwitz, der var en slægtning af Stauffenberg.

Da jeg ville forelægge ordren til underskrift, passerede jeg værelset, hvor Scharitzer var anbragt. Det var åbent og tomt. Fra stabsværelset lød en voldsom forvirring. Forlegne stod vagtposterne overfor de bevogtede.

● En oberstløjtnant, der havde bevogtet Scharitzer, råbte: »Har De hørt om forræderiet. Keitel har personligt ringet fra førerhovedkvarteret. Det er ikke sandt, Hitler lever, det er dem i Berlin, der vil lave kup.«

Jeg følte, som jeg fik et slag i hovedet. Hvorledes havde det været muligt for Keitel at gå til modaktion så hurtigt? Endnu anså jeg ikke situationen for tabt. I den almindelige ængstelse og uklarhed kunne der endnu handles. Jeg for til min telefon og kaldte Berlin og forlangte forbindelse med oberst Stauffenberg. Han svarede »Ja«, og hans stemmes klang sagde mig allerede mere end Keitels ordre.

Jeg sagde: »Efter opringning fra Keitel går aktionen i Wien ikke videre. Eisebeck, den daværende kommanderende general, er faldet. Aktion Valkyrie er gennemført, men endnu er alt uklart. Så hørte jeg igen hans stemme, hans trætte stemme. Det var nok hans sidste telefonsamtale: »I lader jer dog vel ikke også gøre svage...« men her blev samtalen afbrudt.

Da jeg kom tilbage til stabsværelset, endnu i tvivl om man trods alt ikke skulle fortsætte hos os, blev en af Gestapolederne netop kaldt til telefonen med vagtens godkendelse.

»Morzinplatz? Ja! Hele kartoteket udløses øjeblikkeligt!«

Hydraen var vågnet til fornyet aktivitet. Hundreder blev arresteret samme dag, og hundreder på hundreder fulgte efter.

(Afsluttes side 99 venstre spalte)

GODT AT VIDE

Første udbetaling af folkepension

Et amsankenævner har truffet afgørelse om, at i tilfælde, hvor en ansøgning om folkepension er afleveret til postvæsenet den sidste dag i en måned, er ansøgeren - når betingelserne ellers opfyldes - berettiget til udbetaling af folkepension den 1. i den følgende måned, altså fra den følgende dag.

Vidcorecordere til døve

Der kan nu ydes hjælp til udlån af videorecordere til døve og svært tunghøre, der er afhængige af tegnsprog, og som har brug for deres fjernsyn for at kunne afspille videobånd, der er produceret specielt for døve og svært tunghøre. Afgørelse om udlån af videorecordere træffes af det sociale udvalg (socialforvaltningen, i København af bistandskontoret) efter indstilling fra institutionen Døvefilm, Bryggervangen 11, 2100 København Ø. Videorecordere leveres gennem Døvefilm, der også udlåner videobånd.

Der kan ydes hjælp til nødvendige reparationer af udlånte videorecordere. Vejledning herom gives af Døvefilm. Der ydes ikke hjælp til køb af fjernsynsapparat.

Ferierejser for pensionister

Nogle kommuner yder hjælp til pensionister til ferierejser, bl.a. med »Pensionistrejser«. Det drejer sig fortrinsvis om pensionister, der er så handicappede, at de ikke kan rejse på egen hånd med et almindeligt rejseselskab.

Nogle kommuner arrangerer selv rejser for svært handicappede pensionister,

(Afsluttet fra side 98)

Dette skete i den forsvarskreds, der omfattede Østrig, nærmere betegnet i generalkommandoen for XVIII armékorps. Situationens udvikling viste imidlertid, at modstandskræfterne i dette armékorps, hvor en del officerer var østrigere, stod temmelig stærkt og faktisk formåede at opfylde de første betingelser for en heldig gennemførelse af 20. juli-aktionen.

Var telefonforbindelsen til Hitlers og Keitels hovedkvarter blevet afbrudt som aftalt, og var kuppet i selve Berlin ikke brudt sammen, havde aktionen utvivlsomt fået et andet forløb.

medens andre kommuner lader pensionisterne selv vælge, hvorhen de vil rejse. Er der behov for en ledsager, kan der i særlige tilfælde fås støtte til hel eller delvis betaling for hjælperens rejse.

Se i øvrigt nederst på side 2 om Fangesammenslutningens rekreationsfond, der yder tilskud til rekreationsophold (ikke ferierejser) til tidligere fanger og modstandsfolk. Se desuden notitsen »Ny mulighed for tilskud til rekreation« under rubrikken »Godt at vide« i bladets nr. 6, side 146.

Boligydelsen til pensionister

Der har været lidt uklarhed om den nye boligydelse, især hvor pensionistens boligydelse i januar i år har været lavere end boligsikringen i december sidste år. Vi har indhentet denne forklaring:

Både den nye boligsikring og den gamle boligydelse til pensionister er afhængig af indtægten. Større indtægt medfører lavere boligsikring eller boligydelse.

Derfor er både boligsikringen og boligydelsen pr. 1. januar beregnet på et nyt indtægtgrundlag for at få et så aktuelt grundlag som muligt. Der er her ved taget hensyn til stigningen i pensionerne pr. 1. januar. Det medfører, at nogle pensionister har fået mindre boligstøtte end sidste år.

Men af samme grund ville disse pensionisters boligsikring også være gået

ned, hvis reglerne havde været uændrede. For de fleste pensionister vil boligydelsen være større end den boligsikring, som de ville have fået, hvis reglerne ikke var lavet om.

Der er imidlertid nogle pensionister, der ville kunne få et lidt større beløb i boligsikring efter de gamle regler end efter de nye regler om boligydelse. Det drejer sig om nogle tusinde pensionister landet over, og de vil kunne vælge fortsat at få boligsikring i stedet for boligydelse.

• Det skulle ikke være nødvendigt for de enkelte pensionister at henvende sig til kommunen herom. På socialministeriets foranledning skulle hver enkelt kommune nu have foretaget beregning af, hvem der eventuelt kunne have fordel af at vælge den gamle boligsikring i stedet for den nye boligydelse. Og det skulle så automatisk blive reguleret med tilbagevirkende kraft fra 1. januar 1979.

Skulle der alligevel være tvivl, bør man dog rette forespørgsel til kommunen herom (evt. med henvisning til socialministeriets pressemeddelelse af 11. januar 1979).

Glarmesterfirmaet

J. DIDERICHSEN

Amager Landevej 47 - 2770 Kastrup

Tlf. 50 42 18

Tidligere KZ-fanger lærer 7 klasse om besættelsen

Af redaktør Egon Havbo

Det svinder i antallet af danske hovedvidner fra de tyske koncentrationslejre.

Af 6000 danske KZ-fanger er der nu kun cirka 2000 tilbage.

Flere folkeskoler sikrer sig de tragiske vidnesbyrd om rædslerne i de tyske fængsler og koncentrationslejre ved at lade tidligere KZ-fanger deltage i historieundervisningen.

En af disse skoler er Nors kommuneskole ved Thisted, beliggende kun to kilometer fra Nors Hovedgård, der er ombygget til feriehus for KZ-fanger.

En af KZ-underviserne er den nu 58-årige Villy Mørk Jensen, Sjørring, som en række skoler har haft bud efter. Han blev dømt til døden i begyndelsen af 1944 ved en tysk krigsret i Odense. Sammen med tre kammerater fra modstandsgruppen skulle han have været henrettet den 12. marts 1944.

Lærer Johannes Mortensen:

- Eleverne i to 7. klasser begyndte i februar at studere forholdene i Tyskland fra 1919 til 1945. Vi måtte have forudsætningen for nazismen med. Inden mødet med Villy Mørk Jensen havde eleverne fået skriftlige beretninger fra ham og den fynske modstandsgruppe.

Jyllands-Posten overværede Mørk Jensens to timer lange beretning og kan bevidne, at den var sober og historisk seriøs. Eleverne sad musestille og ville end ikke gå, da der blev ringet ud. Efter TV-filmen Holocaust er det tydeligt, at mødet med et af vidnerne gjorde indtryk.

Kirsten:

- Hvad følte du, da den tyske dommer sagde, at du ikke skulle leve mere? Du var kun 23 år.

Mørk Jensen:

- Jeg lagde det i Guds hænder, om jeg skulle dø.

Dødsdommen blev ændret til livsvarigt tugthus, og Mørk Jensen sendtes sammen med andre mishandlede fanger til tugthuset i Brandenburg. Under marchturen fra banegården blev de spytet på af de tyske tilskuere på fortovene.

Det var Mørk Jensens opfattelse, at store dele af den tyske befolkning vidste god besked om, hvad der foregik i koncentrationslejrene, og at man bifaldt det.

UDEN BARSKE DETALJER

Mørk Jensen skånedes børnene for at høre detaljer om tortur og henrettelser i tugthuset.

Men de fik dog at vide, at blodet fra de halshuggede fanger blev opsamlet i termobeholdere og anvendt til transfusioner på sårede tyske soldater.

2000 af Brandenburgs 4000 fanger var tyske anti-nazister. Der var dengang som nu anstændige tyskere, sagde Mørk Jensen.

Da børnene ville vide, hvad der var blevet af krigsforbryderne, kunne Mørk Jensen fortælle, at hans egen dommer var blevet forfremmet til retspræsident.

Lederen af tugthuset henrettelseskammer, dr. Bimmler, var praktiserende læge i Cuxhaven.

Mørk Jensen kom 21. april 1945 til Danmark og videre til Sverige med Folke Bernadottes Hvide Busser.

- Vi turde først ikke gå ind i busserne, fortalte han, - vi troede, det var mobile gas-kamre.

Mod krigens slutning blev fangerne i Brandenburg henrettet på samlebånd.

- Disse rædsler havde vi i hovedet, da vi kom til Sverige. Heldigvis beholdt man os i Sverige, til frihedsrusen i Danmark var forbi i begyndelsen af maj 1945. Jeg er bange for, at opgøret i Danmark var foregået på gaderne og ikke i retssalene, hvis KZ-fangerne var kommet hjem.

Ligesom alle andre danske KZ-fanger er Mørk Jensen mærket for resten af sit liv.

- Jeg kan aldrig passere den dansk-tyske grænse, uden at mine tanker går tilbage til den dag i min ungdom, da jeg lænket blev sendt over denne grænse for at dø, siger han.

HILSEN TIL EN KAMMERAT

Ved november-december tiden 1944 afgik vi fra Vestre Fængsel til Neuengamme.

I vores transport var der en ganske ung mand fra Helsingør. Jeg fik senere, da vi var kommet hjem igen (desværre uden ham), at vide, at han hed Marker. Denne unge, raske gut holdt faktisk humøret oppe på de fleste af os hele turen til Neuengamme, de sidste 4 døgn i de velkendte kreaturvogne!

Men fra det øjeblik, vi kom ind i Blok 11, svandt hans humør som dug for solen. Han blev stille - bleg - spids i ansigtet, og kort tid efter døde han. Han havde simpelt hen opgivet håbet. Det kan man også dø af i en kz-lejr.

Da jeg kom hjem, ville jeg deltage i en mindehøjtidelighed for Helsingør-folkene, som blev derude. Jeg nedskrev da vedlagte tilbageblik. Til mindehøjtideligheden nåede jeg ikke, da jeg var i søvner og strøg miner i danske farvande.

ET TILBAGEBLIK...

Hvad aned' du glade gut, da du kørte mod Neuengammes »glæder«.

hvad aned' du raske gut, da du ikklædt blev Neuengammes »klæder«.

Endnu var livet for dig kun spænding og spas, din kamp mod Wehrmagten var jo kun et afbrændt stillads.

Din afhøring var vel ligesom vi andres, vel næppe så grusomt, men forfærdelig udansket.

Du anede intet om Neuengammes »skræk«, at kampen om tilværelsen bestod i at »organisere« væk.

Du troede, at spændingen fortsat ville være, men efter »Shellhuset« var du den forfulgte hare.

Den lille kanarieflugt havde fået sit knæk, du sandet det først, da du blev sendt væk. Jeg husker de nætter, hvor vi bandt venskabsbets bånd,

de lange nætter, hvor vi talte om glæder, alvor og savn, indtil vi sov ind, sukkende mors eller hustruens navn.

Du glade gut, hvorhen svandt humøret, hvordan kunne du pludslig miste al lyst til at vente på det, der lå gemt i bort bryst. Til opgørets time, som vi vidste var nær, til at komme tilbage til dem, vi havde kæret.

En morgen du sad der i barakkens rådne stank,

vi fattede hurtigt, at du var »krank«.

Vor glade gut var en stækket fugl,

du søgte i barakkens mørke et skjul.

For dig var alting nu pludslig forbi,

selv kampen havde mistet sit trylteri.

I skidne klæ'r du dit Waterloo fandt, i krematoriet også du forsvandt.

Du glade gut fra vor sjællandske ø, du tabte din krig og måtte dø.

Du nåede lige endnu at se

vor »Neuengamme jul« i den nyfaldne sne.

Jeg mindes og tænker tilbage på alt, hvor er det dog altsammen dyrt betalt.

Vi prøved' at skabe tryghed og ro,

for dem, som efter os skulle bygge og bo.

Men hvad har vi fået, du glade gut,

løfter og lovsang, som altid bli'r brudt.

Tom Hansen

Fredericia

NAZI RETSSAG

Bäckeberg, 29/5: Seks vesttyske nyzastiser er blevet stillet for retten i byen Bäckeberg. De anklages for at have dannet en sammensværgelse med det formål at befri Rudolf Hess fra fængselet i Spandau.

ITALIENSK NAZIDOM

En tidligere tysk SS-officer, Alois Schinholzer, der nu bor i Østrig, og den tidligere tyske politiofficer Fritz Erwin, der nu bor i Göttingen i Vesttyskland, er ved en italiensk domstol i Bologna idømt livsvarigt fængsel for deltagelse i en massakre mod befolkningen i en norditaliensk by. Retten fandt, at de var medansvarlige for mordene på 38 civile italienere i august 1944 i forbindelse med en tysk aktion for at optrælle modstandsbevægelsen i to små byer, hvor også 250 huse blev nedbrændt. De to krigsforbrydere var ikke til stede, men blev dømt in absentia.

Runde dage

Vi skal ikke stikke i det gamle had. Vi skal videre, siger Herningboen Gunnar Jespersen, der nu runder de 70.

Lørdag den 1. september fylder medlem af Kammeraternes Hjælpefonds bestyrelse, direktør Gunnar Jespersen, Herning, 70.

Begivenhederne for hans data ligger først og fremmest i Herning, hvor han er født, og hvor han fik studentereksamen i 1928.

Siden har han været i tekstilindustriens tjeneste, idet han fik sine første læreår i Tyskland i 1930-31, d.v.s. før Adolf Hitler kom til magten og dengang kommunisterne kæmpede på lige fod mod hans brunskjorter.

Et blodigt opgør, der foregik rundt i gaderne i såvel store som små byer, og som bragte borgerskabet i største vildrede m.h.t. hvor de skulle stå. Ingen af parterne havde deres sympati, men en af dem måtte jo gå af med sejren.

Dette foto fra Frøslev 1944 havde engang sin plads i Gestapos forbryderalbum. Først fem år efter krigen nåede det ad uransagelige veje i sikkerhed hos Gunnar Jespersen.

Han blev derpå soldat og endte mod sin vilje på kornetskolen. Siden var han i England og Tjekkosllovakiet. Var så

driftsleder i Herning, indtil han ved mobiliseringen den 3. sept. 1939 blev indkaldt til beredskabsstyrken. Hjemsendt i dec. samme år tillige med de fleste indkaldte årgange, for nu var der fred og ingen fare (Danmark var i ikke-angrebspagt med Stortyskland, som nu desuden omfattede Østrig, Tjekkosllovakiet og store dele af Polen).

Takket være Knud Thestrup (dengang dommerfuldmægtig i Herning) kom han ind i den lokale modstandsbevægelse, men nåede ikke at være med til noget rigtig belastende, før han i aug. 1944 blev arresteret tillige med flere af sine medsvorne.

Så kom den epoke, han har gjort rede for i Danke Schön (En antihelts prøvelser).

- Hvordan er din bog blevet modtaget?

- Min bog var så heldig at udkomme ca. tre måneder før Holocaust, der bekræftede dens berettigelse på trods af den sene fremkomst. Jeg har da også haft den glæde, at min bog blev særdeles vel modtaget og med gode udførlige anmeldelser. Ikke mindst har jeg fået mange venlige tilkendegivelser, mundtlige som skriftlige, også fra mig ubekendte mennesker. I særlig grad har

**DAELLS
VAREHUS**

Stormagasinet med de små priser

det glædet mig, når det drejede sig om folk, der selv havde oplevet KZ.

En af besættelsestidens historikere har givet udtryk for, at min intime skildring af et KZ-revier udfylder et hul i den omfattende KZ-litteratur og i den viden, man har om lejrene. Også mange læger, ældre som yngre, har ladet mig vide, at de fandt min bog værdifuld.

Det har været tankevækkende at fornemme den pludselige interesse, som jeg nu møder i anledning af disse gamle tildragelser. Alle gestapofanger kan sikkert tale med om, hvordan man ved hjemkomsten, eller ganske kort efter, ikke mødte særlig stor interesse for, hvad man havde oplevet - »Herregud, man læste jo dagligt om det i aviserne - og kendte efterhånden alt om kz til bevidstløshed«. - Senere gik interessen helt fløjten. Måske ligger der en psykologisk forståelig fortrængning bag denne holdning hos dem, der var sig bevidst at have været besat og blevet befriet uden at have deltaget i frihedskampen.

Det er nu heller ikke hændelser, man til stadighed skal drage frem, men på den anden side foregår der rundt på kloden så mangt og meget, der sørgeligt minder om nazisternes skændselsgeringer, at det må være vel anbragt at bidrage til, at de ikke går i glemme, og samtidig understrege den umådelige betydning det har, at Røde Kors og Amnesty International kan fungere.

- Hvordan ser du på mulighederne for øget mellemfolkelig forståelse?

- Hos nogle af os, i det mindste, er der vel også efterhånden opstået en forståelse af, at menneskene kloden rundt stort set er ens, og at nazimetoder kan opstå andre steder.

Den hadske indstilling over for alt, hvad der var tysk, som vi i maj 1945 vendte hjem med, er lidt efter lidt hos mange af os, tror jeg, afløst af en forståelse af, at det er vigtigt at prøve at se bort fra den nazistiske periode (uden at glemme) og nu glæde os over at se gamle fjender efter to bitre verdenskrige bestræbe sig på at opbygge et fælles Europa - om end ikke uden kævl og besvær.

Det er dumt af os at overse det skyldkompleks, som alle, der har regelmæssigt samkvem med tyskere, véd eksisterer hos dem. Derfor kan vi godt alle sammen være tilfredse med, at de for nylig forkastede forlængelsesfristens ophør. Holocaust har gjort sin virkning. Krigsforbryderne skal straffes - men

venner, lad os ikke stikke i det gamle had - vi skal jo videre. Fremtiden skal have en chance. Alt ændres.

Det er ikke så længe siden, vi var dødsfjende med vort svenske broderfolk, og kun 171 år siden Englænderne ødelagde København ved terrorbombning. Og hvordan for resten var det, vi selv behandlede de sorte, som vi som slaver førte fra Afrika til de Vestindiske Øer om bord på flydende KZ-lejre?

- Vestjylland har med sine store ferieområder i sommertiden besøg af et stort antal tyske turister. Hvordan virker denne strøm på en gammel kz-fange?

- Jeg kan gribe mig selv i visse associationer ved at se tyske turister invadere vore ferieområder, men jeg trøster mig ved, at det ikke er tilladt udlændinge at købe vore sommerhuse, og hvis jeg skulle komme ud for eksemplarer, der optræder provokerende, så har jeg som modstykke erindringen om egne landsmænds støjende optræden på sydlige himmelstrøg.

Det kan tilføjes, at Danmarks Radio fredag den 13. juli kl. 15.30 bragte et interview med Gunnar Jespersen i anledning af bogen »Danke Schön«. Her fortalte Gunnar Jespersen levende og engageret på linje med bogens skildringer.

F-k

FRIHEDS- FONDENS FREMTID?

Fødselsdagssamtale med Jørgen Kieler

Frihedsfondens formand, overlæge Jørgen Kieler, fylder den 23. august 60 år. Og det måtte være en rimelig anledning til at forstyrre den travle overlæge i Fibigerlaboratoriet, som han er chef for. Det er et kræftforskningscenter, og Jørgen Kieler har viet sin lægegerning til kræftforskningen. Han var stifter af og i en årrække formand for Dansk Selskab for Kræftforskning og er medlem af den danske kræftkomité.

Men det er jo først og fremmest frihedskæmperen og fangekammeraten Jørgen Kirler, vort besøg gælder, og vi spørger indledningsvis:

- Hvorledes begyndte det egentlig?

- Jeg var i foråret 1942 med i bladarbejde i Frit Danmark og siden i studenterorganisationen De danske Studenter, hvor vi også deltog i organise-

ring af demonstrationer og lignende, bl.a. i forbindelse med Scavenius' underskrivelse af antikominternpagten.

I januar-februar 1943 dannede nogle af os en slags sabotagegruppe, men det blev kun til spæde forsøg, og megen tid gik med at skaffe sprængstof og våben, hvilket var svært på det tidspunkt.

Efter 29. august fik vi kontakt med nogle internerede kadetter, der smuglede våben ud til os fra Holmen. Våbnene blev gemt i vores lejlighed i Rådhusstræde.

Overlæge Jørgen Kieler.

Kort efter fulgte så tyskernes aktion mod de danske jøder, og her måtte vi også gøre en indsats. Sammen med Klaus Rønholdt, der senere døde i kz-lejren Husum, lykkedes det min søster Elsebeth at skaffe ca. en million kroner, bl.a. ved en række besøg på sjællandske godser og herregårde.

Med dette beløb finansierede vi en flugtrute fra Nordhavnen. Den blev etableret af nuværende professor Ebba Lund, og ad denne vej skaffede vi ca. 900 jøder til Sverige uden et eneste tab.

KONTAKT MED HOLGER DANSKE

Jørgen Kieler fortæller videre: - Der blev penge til overs af det indsamlede beløb, og vi fik nu kontakt med folk fra Holger Danske, bl.a. Lillelund, Svend Otto Nielsen (»John«), Bent Faurschou-Hviid (»Flammen«) samt Erik Koch Mikkelsen (»Mik«), der stod i spidsen for en gruppe kadetter, der var blevet løsladt fra Holmen.

Det førte til, at vi dannede gruppen H.D.2, og for pengene blev der på forskellig vis »skaffet« sprængstof, bl.a. trotyl fra nogle stenbrud og lignende virksomheder. Vi havde også efterhån-

den en del våben, men manglede ekspertise. Dog fik nogle af os en kort instruktion af en faldskærmsmand.

- Men I fik alligevel udrettet en del?

- Ja, vi gennemførte vel ca. 25 aktioner, deriblandt også flere større sabotager, f.eks. på BW, Riffelsyndikatet i Hellerup og Varde Stålværk.

Men i Sønderjylland, der var et vanskeligt område, gik det galt. Vi skulle lave to aktioner i Åbenrå. Den første lykkedes, men ved den næste, den 6. februar 1944, skete det så. Vi var fem mand, Klaus Rønholdt og kadet Jørgen Salling, der begge døde i Tyskland, værkfører Georg Janssen, min bror Flemming og jeg selv, der blev såret af skud i halsen og brækkede en halsvirvel.

Vi led i det hele taget store tab, af gruppens atten medlemmer omkom de seks.

- Hvad skete der efter arrestationen?

- Vi blev først bragt til Kolding og derfra videre til Vestre Fængsel, og gennem lang tid var vi i forhør 4-5 timer daglig.

EN UHYGGELIG OPLEVELSE

Det var hårde forhør, og Jørgen Kieler kommer ikke nærmere ind på enkeltheder ud over den meget sigende, at han, som han selv udtrykker det »redede sig et kraniebrud«.

Det var på det tidspunkt, tyskerne begyndte med repressalieberrettelser, så udsigterne var ikke lyse for modstandsfolk, der var taget under en aktion.

Jørgen Kieler fortæller derimod om en anden uhyggelig oplevelse fra fængselstiden. En dag så han tilfældigt gennem en åben celledør gruppekammeraten »John«, som han troede var blevet dræbt under en ildkamp. Han var også blevet ramt af syv skud, hvorved bl.a. det ene lårben var helt knust. Men han levede endnu, og til trods for, at han var hårdt såret, blev han ikke alene nægtet lægehjælp, men tilmed mishandlet på det groveste, måske var han en af de mest mishandlede modstandsfolk.

Gestapofolkene havde således en gang vredet det knuste lårben helt rundt. Han måtte ikke engang blive båret ud på w.c., så han - der ikke kunne rejse sig eller stå op - måtte forrette sin nødtørft på den madras, han lå på gennem lang tid. Nogle gange fik Kieler dog lov til at bære ham ud i cellegården, hvor de så kunne tale sammen.

- Og en dag spurgte John mig: »Hvorledes vil de mon skyde mig, jeg kan jo ikke stå oprejt.«

Få dage senere blev han henrettet...

Selv regnede Jørgen Kieler ikke med at overleve, og han blev da også en dag kaldt til gestapochefen Bovensiepen, der meddelte henrettelsesdatoen, men på grund af en bureaukratisk papirfejl blev henrettelserne udsat og i stedet henrettede tyskerne Aarsgruppen. En senere fastsat henrettelse blev heller ikke til noget, da Hvidstengruppen nu skulle henrettes først. Og tredje gang, henrettelserne var fastsat, blev det heller ikke til noget, men denne gang på grund af folkestrejken.

DEPORTERET

- Nu gik turen i stedet til Frøslev og derfra til Neuengamme, hvor vi kom på udekommendoen Porta Westfalica. Her var ca. 1500 fanger anbragt i, ja tro det, om du vil, en teatersal! Der var køjer i fem etager og to mand i hver køje. Men det lod sig også kun gøre ved, at vi arbejdede på skiftehold og aldrig var der alle på samme tid.

- Det var en af de skrappeste udekommendoer, hvad lavede I?

- Det var hårdt minearbejde. De bjerge, turister i dag ser dernede, de er helt udhulede med kæmperum i mange etager, hvortil man ville evakuere beslaglagte industrilæg, bl.a. fra Holland.

Af fangerne var hovedparten russere, men vi var også ca. 200 danskere, heraf halvdelen modstandsfolk og resten dem, tyskerne betegnede som »asociale«, d.v.s. folk, der for hovedpartens vedkommende var taget ved tilfældige raziaer på gaden.

Arbejdet var som sagt meget hårdt og dødeligheden meget stor, næsten 50 pct. på seks måneder. Vi er den danske fangegruppe, der havde den største dødelighed. Men jeg var en af de heldige, der blev reddet ved Bernadotte-aktionen og kom først tilbage til Neuengamme og så videre til Sverige.

- Men dermed var det ikke slut?

- Nej, jeg havde som så mange Porta-

fanger fået tuberkulose, men også den klarede jeg og fik i løbet af et par år afsluttet mit lægestudium, selv om det ofte kneb med at koncentrere sig om læsningen. Og nu sidder jeg her.

KZ-SYGDOMMENE

Men også på anden vis var det ikke slut dermed. Jørgen Kieler har været med til at holde sammen på fangegruppen »50'erne fra Porta«, som han i 10 år var formand for. Og straks efter hjemkomsten planlagde han en lægelig undersøgelse af Porta-fangerne. Men det greb om sig. Kieler kom med i den gruppe læger, der tog fat på at undersøge KZ-fangernes helbredstilstand.

Denne gruppe bestod foruden af Jørgen Kieler af lægerne Per Helweg-Larsen, Henrik Hoffmeyer, Eigil Hess-Thaysen, Jørn Hess-Thaysen, Munke Hertel Wulff og Paul Thygesen.

Første offentlige resultat af arbejdet blev en »Foreløbig Meddelelse« på 23 sider i »Ugeskrift for Læger« 3. november 1949. Artiklen havde overskriften »Sultsygdommene og deres følgetilstande hos koncentrationslejr-fanger«.

Det var det første videnskabelige forsøg på at undersøge KZ-opholdets virkninger. Og det blev, som Kieler udtrykker det, beretningen om KZ-lejrene, ikke skrevet af politikere eller historikere, men af læger, hvoraf flere selv havde været KZ-fanger.

Men det var kun begyndelsen. En sten

Eigil H. Larsens Eftf.

v.P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandsstræde 11
(v. Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telefon (01) 11 07 87

var kastet i vandet, og ringene bredte sig, også til udlandet, hvor den danske lægegruppes videre arbejde med KZ-sygdommene vakte berettiget opsigt. Denne danske lægeindsats var da også baggrunden for, at F.I.R. Fédération Internationale des Résistants i 1954 afholdt en europæisk lægekongres i København om KZ-sygdommene.

FRIHEDSFONDENS FREMTID

Jørgen Kieler har siden 1975 været formand for Frihedsfondens bestyrelse, og han lægger ikke skjul på, at ikke mindst det arbejde, Paul Thygesen og brødrene Eigil og Jørn Hess-Thaysen gennem årene har udført, i høj grad har været med til at give Frihedsfondens grundlag for arbejdet. Men hvordan nu med fremtiden, spørger vi.

- Vi håber at kunne fortsætte fondens virksomhed i fem år endnu, men det er et politisk og bevillingsmæssigt spørgsmål, der snart må løses. Vi går dog ud fra, og håber selvfølgelig også på, at regering og finansudvalg vil indse, at Frihedsfondens indsats i endnu en 5-års periode er absolut nødvendig, men det kræver en forlængelse af vore bevilgninger. Vi må vel bære vor del af de samfundsmæssige besparelser, der for tiden er nødvendige. Men der er ret snævre grænser for, hvor meget budgettet kan beskæres.

En væsentlig nedskæring vil betyde, at vi ikke længere tør tage ansvaret for en fortsættelse. Og det vil være en katastrofe for de skadelidte frihedskæmpere, KZ-fanger og søfolkene, der var i allieret tjeneste. Det gælder ikke mindst dem, der hidtil har klaret sig, men som nu må give op.

Det vil også påføre statsadministrationen betydelige vanskeligheder, som det kan blive svært at klare, hvis man skal behandle de sidste - og nok de vanskeligste - sager uden vor medvirken og vort særlige kendskab til denne særlige personkreds og dens specielle problemer.

Og dermed sluttede vores samtale med de bedste ønsker for både fødselaren og Frihedsfondens.

Runde dage

Hans Lund, Enghave Pl. 1, 1670 Kbhvn. V (Neuengamme) 65 år 19. aug.

Poul Rahbek Hansen, Snoghøjlund, Erritsø, 7000 Fredericia (Frøslev) 60 år 13. aug.

Jørgen Kieler, Rungstedvej 107, 2960 Rungsted Kyst (Neuengamme 50379, Porta) formand for Frihedsfondens bestyrelse, 60 år 23. august.

Ejnar Nielsen, Danskvej 56, 2500 Valby (Neuengamme) 70 år 24. august.

Margit Grome, Skipper Clementsallé 14, 2300 Kbh. S, 30 år 5. sept.

Helge Jensen, Digestykket 99, 2730 Herlev (Buchenwald) 60 år 8. sept.

Aage Buhl, Svinget 28, 2300 Kbh. S (Buchenwald) 65 år 8. sept.

Helmer Ingolf Olsson, Ågade 106, 2200 Kbh. N (Dachau 142630) 65 år 10. sept.

Chr. Sørensen, Kragelundsallé 1, 8270 Højbjerg (Neuengamme) 60 år 11. sept.

Sv. Aa. Nielsen, Uldahlsvej 1, 9400 Nr. Sundby, 65 år 12. sept.

Jens Erland Toftegaard Olsen, Søstjernevej 22, 2650 Hvidovre (Buchenwald) 60 år 13. sept.

Georg Christensen, Røde Mellemvej 124, 2300 Kbh. S (Stutthof 25744) 75 år 18. sept.

Sv. Aa. Jørgensen, 7430 Ikast (Buchenwald) 60 år 19. sept.

Ove Aagaard, Falstergade 8, 9000 Aalborg, 65 år 20. sept.

Ejnar Agerskov Andersen, Beatevej 1, 2500 Valby (Buchenwald) 60 år 22. sept.

Børge H. Dahl, Anemonevej 17, 4000 Roskilde (Buchenwald) 60 år 23. sept.

Charles Kristensen, Falstersgade 15, 9000 Aalborg (60740 Alt Garge) 80 år 24. sept.

Ole P. Rasch, Kastanie Alle 33, Kbh. (Buchenwald) 60 år 27. sept.

Johs. M. Petersen (»Muggi«), Forstallé 79, 6200 Åbenrå, 70 år 27. sept.

Gert Blædel, Basnæs godskontor, 4230 Skelskør (Neuengamme 68397) 65 år 27. sept.

Willy Palving, Sirgræsvej 58, 2770 Kastrop (Buchenwald) 65 år 29. sept.

Helge Helmer Camaae, Hvidovrevej 50, 2610 Rødovre (Buchenwald) 60 år 30. sept.

Aage Kirk, Hovedgaden 113, 2730 Herlev (Neuengamme 60869) 60 år 2. oktober.

Erik Gerlach, Henning Schmidtsvej 16, 9000 Aalborg, 60 år 7. oktober.

Søren Glasdam, Assensvej 489, 5642 Falsted, 65 år.

Ejner Edv. Jensen, Skeltoftevej 70, 2800 Lyngby (Buchenwald) 60 år 9. okt.

Arnt Ludvig Winther, Møntmestervej 38, 2400 Kbh. NV (Buchenwald) 65 år 14. okt.

J. P. Jensen, Østergade 12, 4700 Næstved, 60 år 21. okt.

Salle Fischermann, C. J. Frandsensvej 15, 2400 Kbh. NV (Theresienstadt) 50 år 23. okt.

Alfr. Karl Kramer, Roskildevej 289, 2610 Rødovre (Buchenwald) 60 år 24. okt.

Gunner Jensen, Pilegårdsvej 27, 2730 Herlev (Neuengamme 67.958) 60 år 25. okt.

Fritjof Simonsen, Herregårdsparken 11, 7400 Herning (Neuengamme 60.773) 60 år 25. okt.

Knud Ekman Jervild, Sønderbro 17, 9000 Aalborg (Dachau 141.634) 60 år 31. okt.

Og en forsinket hilsen (det er ikke redaktionens skyld) til **Inge Nielsen**, Honorévej 4, 7000 Fredericia (Vestre Fængsel), der fyldte 60 år den 16. juli.

-t

DANSKE I MAUTHAUSEN- LEJREN

Omkring 200.000 er marcheret gennem lejrpporten og deraf døde de 122.000. Under en af aktionerne døde 203 fanger og snart efter yderligere 75 - alle i alfabetisk orden - på samme dag.

Vi bragte i april en artikel om oprettelsen af den store KZ-lejr Mauthausen. Lejren, der lå i Østrig, oprettedes lige efter Hitlers besættelse af Østrig, og det var den største koncentrationslejr i Østrig. Af de godt 200.000 fanger døde ca. 122.000, deriblandt 32.000 sovjetborgere, 30.000 polakker, 13.000 jugoslaver, 13.000 ungarere, 8000 franskmænd og 4000 grækere, medens resten af de døde fanger var østrigere eller fra andre besatte lande. Hertil kommer, at adskillige tusinde fanger forsvandt i lejrfilialerne og de store udekommandoer i Ebensee, Gusen I og II, Wiener Neustadt, Redl Zip, Loiblpass og Hartheim; den sidste var en udryddelsesanstalt, fortrinsvis for åndssvage og sindslidende tyskere, herfra vendte slet ingen levende tilbage).

• Der har også været enkelte danskere i Mauthausen. Den 26. marts 1944 kom således Jørgen S. Jensen, der var blevet arresteret i juni 1941 i Paris, til Mauthausen, men blev senere ført til Natzweiler, hvorfra han i september 1944 kom til Dachau.

Det vides endvidere, at i hvert fald yderligere fem danskere har været i Mauthausen, nemlig Jacob Thalmy, der i marts 1945 døde i udekommendoen Melk ved Donau.

I februar 1945 kom to danskere med i en transport fra Sachsenhausen til Mauthausen, nemlig Isak Edelmann og Svend Backhausen Jensen. Den 2. marts kom Sven Hoffgaard til Mauthausen, men kun for en kort tid, og den 6. marts kom en kvindelig dansk fange, Thora Jespersen, hertil fra Ravensbrück. Isak Edelmann kom senere til udekommendoen i Ebensee, hvor han i april blev befriet af amerikanerne og indlagt på hospital i Østrig. Først i november 1945 nåede han hjem til Danmark. De tilbageværende to danskere blev den 24. marts 1945 hentet af de hvide busser sammen med 68 nordmænd, der også var i Mauthausen.

• I Jørgen Barfods bog »Helvede har mange navne« kan man bl.a. læse følgende om Mauthausen:

»En lørdag i september 1944 ved den store appel manglede en mand, og appellen trak længere ud end sædvanlig. Alle barakker blev eftersøgt, man fandt da i en af dem en fange som var faldet i søvn af udmattelse og derfor ikke var mødt til appellen. Det blev hans død. SS lod ham slæbe frem for hele den opmarcherede lejr, hvor håftlingene (fangerne) blev

SS-foto fra 1941. Under Nürnberg-processen påstod naziførerne, at de ikke havde besigtiget lejren. Her er beviset for, at de lyver, for her ses Himmler og hans nærmeste, fotograferet ved foden af den stentrappe, ad hvilke fangerne måtte slæbe sig op ad dens 186 trin beslæst med tunge sten.

vidne til, at hundene blev sluppet løs på ham. Han blev revet i stumper for alles øjne. Mere end mange ord viser dette atmosfæren i en koncentrationslejr..

Da de allierede rykkede frem, foregik uhyggelige transporter fra de udsatte lejre til andre, der lå længere fra fronten. En transport på 2500 mand flyttede således fra Sachsenhausen til Mauthausen, men ved ankomsten den 17. februar var kun omkring 1700 i live. 800 var døde på rejsen.

Den officielle dødebog fra Mauthausen er bevaret for perioden januar 1939 til april 1945. Den karakteriserer forholdene meget klart, idet der f.eks. den 19. marts 1945 fra kl. 1.15 til kl. 14.00 er rapporteret 203 døde, og som dødsårsag for dem alle angives hjertevanskeligheder. Endvidere er det interessant at se, at de døde hurtigt efter hinanden, og de døde i alfabetisk orden. Fra kl. 14.00 til kl. 16.30 dør atter 75 mand af hjertevanskeligheder i alfabetisk orden.*

SAMTALE MED EN AF DE OVERLEVENDE

Vi har talt med en af de danskere, der har overlevet KZ-opholdet i Mauthausen, den 75-årige Svend Backhausen Jensen, fhv. maskin-

arbejder og taxachauffør. Han og hans kone bor nu i en hyggelig og moderne lejlighed i komponistkvarteret ved Københavns Sydhavn.

De var begge med i hjælpearbejdet i organisationen »Internationale Røde Hjælp«, der i trediverne understøttede tyske antinazister, der var flygtet hertil. I besættelsens første tid husede de også flere illegale og eftersøgte tyske antinazister.

Svend Backhausen har stadig forbindelse med en af dem, der nu er professor ved Humboldt-universitetet i Berlin.

Svend blev arresteret af Gestapo i november 1943 og underkastet en række forhør, hvormed han kun vil fortælle, at han blev genmetøvet.

Han er i det hele taget ikke meget for at fortælle om sig selv eller om den tid. Men i aftenens løb får vi dog en del at vide.

Efter forhørene gik turen til Horsørød, og i juni 1944 blev han sendt til tugthuset i Dreierbergen, i august videre til fængslet i Güstrow, og så i oktober videre til Sachsenhausen.

Her blev han skilt fra sine kammerater og kom til »Kommando Klinker«, en lejrafdeling ca. 3 km fra hovedlejren. Her lå et teglværk.

ANTON LASSENS EFTF. aps

MALERMESTER K. SALLING MØLLER

Grundlagt 1887

Håndværkervej 7 . Telefon 08-12 00 99 . 9000 Aalborg

der tilhørte Deutsche Erd- und Steinwerke, et stort aktieselskab, der havde arbejdspladser i en række KZ-lejre, bl.a. også i Stuthof.

● Arbejdet her var meget hårdt, så efter tre ugers forløb blev Svend så medtaget, at han kom på revieret (sygebarakken) i hovedlejren, hvorfra en russisk læge skaffede ham ind på en såkaldt »Schonungsblock« (skånebarak). Det var meningen, at han herfra skulle flyttes over til en barak med norske fanger. Men det skulle gå anderledes, og vi lader Svend fortælle videre:

- I det samme kom Blockålteste færende ind ad døren, helt ophidset og råber: »Generalappel«. Hvad er det, spørger jeg en polsk fange. Jeg ved det ikke, siger han, de er helt tossede i den sidste tid, og krematoriumet ryger dag og nat, men vi må se at komme ud.

Barakken tømmes hurtigt, og vi går til appelpladsen, hvor den ene kolonne efter den anden kommer marcherende. En højstående officer ser på os, vore numre bliver noteret af en skriver, og vi får ordre til at hente vore ejendele, hvorefter vi føres til en afspærret barak. Her boede vi nogle dage under de vanskeligste forhold, idet vi var stuvet sammen som dyr. Skulle man op om natten, måtte man gå hen over de andre, der lå på gulvet, hver tomme var belagt.

● I kolonnen var vi 4-5 nordmænd og mig, og da vi nu var klar over, at vi skulle på transport, sendte vi bud til vore kammerater ude i lejren i håb om, at de kunne søge at redde os ud af dette helvede. De arbejdede også under højtryk, men forgæves. Selv »blokskriveren« (overfange, der virkede som lejrfunktionær), som vi normalt kunne tale med, kunne intet udrette.

Næste morgen blev der skreget: Aufstehen - antreten! Vi styrtede ud på pladsen og tog opstilling og marcherer til appelpladsen, hvor vi slutter op i en større kolonne og bagfra slutter flere sig til.

Vi marcherer mod udgangen, og jeg tænker: Hvad nu? Igen ud i det uviste. Lige udenfor porten styrter en fange død om, men vi stopper ikke for det. Los, los, råber SS-erne, og vi går, lange rækker af tynde, blege og lasede mennesker. Jeg vil tro, vi er nogle tusinde.

4 DAGE OG TRE NÆTTER I KREATURVOGNE MAD, VAND OG SØVN

Jeg snakker med nordmændene, vi er de eneste skandinaver. Vi nærmer os en banelinie, hvor der holdt en lang togstamme af kreaturvogne. Vi kom hen til vognene, hvor der blev råbt, at der skulle være 80 fanger i hver vogn. Da vi kom, viste det sig, at vi var 88 og 3 soldater. Jeg tænkte, at vi skulle nok kun køre en time eller to. Men om forladelse, det blev en tur på fire dage og tre nætter, uden mad, vand og næsten ingen søvn. Vor nødterft måtte vi forrette i en blikdåse, som vi søgte at tømme gennem en sprække i vognen, men det meste blæste tilbage i ansigterne på os.

VI KOMMER TIL MAUTHAUSEN

Den 16. februar kom vi til en lille station, der hed Mauthausen. Da dørene blev slået fra, lå der fire døde i vor vogn. Under skrig og råben blev vi jaget ud og opstillet i lange rækker, og så begyndte marchen mod lejren.

På alle sider af kolonnen gik SS-mænd med maskinpistoler rettet mod os, medens andre soldater morede sig med at slå på os med geværkolberne eller ridepiske, mens de råbte: Los! Los!

Da vi havde gået et stykke, var der nogle af fangerne, der fik øje på en rende med vand ved siden af vejen. De styrtede sig over den for at drikke af det snavsede vand, alt imens SS-erne slog løs på dem. Under dette skuespil stod byens indbyggere tavse og så til.

Efter en times march i det bjergrige terræn kom vi til KZ-lejren Mauthausen. Inde på appelpladsen stillede vi op, og så begyndte ventetiden. Ingen vidste noget, men vi stod her i flere timer og frøs, jeg tror, der var 12-14 graders frost.

Jeg kom i snak med en fra lejrpolitiet (der også bestod af fanger). Han fortalte, at jeg lige så godt kunne aflevere alt, for det blev alligevel taget fra mig, når vi kom frem til modtagelsen. Jeg fik nu travlt med at dele ud, hvad jeg havde: lidt fedt, et halvt rugbrød og et stykke flæsk. Glæden var stor blandt dem, der nåede at få lidt - nogle havde ikke set fedt eller flæsk i flere år.

● Da der var gået et par timer, var vi nået hen til en stor bygning, og der så jeg noget, der fik mig til at blegne. Et stykke fra os stod nogle fanger, medens andre lå på jorden og vred sig, allesammen splittetnøgne. Vi fik senere at vide, at disse ulykkelige tre gange i løbet af natten havde været kommanderet under en kold bruse og så igen ud i det fri. Næste morgen var de alle døde, og SS-erne kunne sandfærdigt skrive: Død af lungebetændelse.

Klokken blev efterhånden sytten. Vi fik ordre til at smide alle ejendele og de klude, vi havde på. Jeg beholdt mit undertøj i det forfængelige håb, at det kunne snydes igennem. Vi kom ind i bygningen, hvor der var en badeanstalt. Her gemte jeg undertøjet under en radiator. Vi skulle her passere en mand, der sad på en stol. Han kiggede på hver enkelt og havde et stykke trækul i hånden, hvormed han gav nogle af fangerne et kryds på ryggen. Det viste sig, at de fanger, der fik krydset, var udtaget til øjeblikkelig tilintetgørelse. Det blev så undersøgt, om vi havde ringe på, hvorefter vi blev klippet skaldede både her og der, og så ind under brusen.

Da vi gik derfra, blev vi, våde som vi var, iført et par korte bukser og en tynd jakke. Samtidig fik vi udleveret trætofler. Det lykkedes at slippe hen til radiatoren, hvor undertøjet var gemt, men det var væk, så den fidus var nok prøvet før.

Nu drejede tankerne sig om mine støvler, som jeg havde bedt en af de tyske fanger om at gemme, et par dejlige støvler, som en kammerat havde »organiseret« fra skomagerværk-

stedet i Sachsenhausen. Vi kom nu ud på pladsen igen, hvor det var bælgmørkt. Vi blev indskrevet i en ny Block, hvilket også tog tid, så det blev morgen, inden jeg fandt en plads, hvor jeg kunne sove. Pludselig var der en, der kaldte på mig. Det var tyskeren med støvlerne, sikke et held, at han havde fundet mig igen.

(Fortsættes i næste nummer)

Demonstrationer mod neofascistiske møder

Hamburg 7/5: Ved et møde i Fürstenfeldbrück i lordags arrangeret af »Deutsche Volksunion«, gik den neofascistiske organisations talere ind for en generalamnesti for alle krigsforbrydere.

Før mødets begyndelse kom det til slagsmål mellem medlemmer af den ultra-reaktionære »Viking Jugend«, der også har gjort sig bemærket i Sydslesvig og deltagere i en moddemonstration, der arrangeredes af fagforeningsforbundet DGB.

Antifascisterne forsøgte gennem deres aktion at hindre den tidligere flyveroberst Hans Ulrich Rudel i at nå frem til forsamlingsstedet. Beredskabspolitiets styrker sikrede dog de over 500 deltageres adgang til området.

Under mødet, der stod under mottoet »Tyskland kræver forældelsesfrist« (for naziforbrydere) blev en ung mand, der havde tatoveret et hagekors på overarmen bragt ud af salen af ordenspersonalet. Fagforeningsforbundet DGB opfordrede med store plakater (»Nazis raus aus Fürstenfeldbrück«) og løbesedler borgere i Fürstenfeldbrück til at demonstrere imod den neofascistiske organisation »Deutsche Volksunion« og den utålelige provokation på 34-års dagen for befrielsen fra Hitler-fascismen.

I Hamburg holdt medlemmer af det nationaldemokratiske parti, NPD et møde på Gerhard-Hauptmann-Pladsen i den indre by. En halv snes yngre medlemmer af partiets ungdomsorganisation »Junge Nationaldemokraten« havde opstillet en talerstol, hvorfra nogle partifunktionærer forsøgte at tale til Hamburgs befolkning.

Flere tusinde antifascister samlede spontant foran talerstolen, der beskyttedes af beredskabspoliti og lod talernes ord drukne i pift, fløjten og råb som »Nazister ud af Hamburg«. For at understrege protesten kastede demonstranterne en regn af æg imod talerstolen. Medarbejderne i et nærliggende teater udtrykte deres mishag over nazi-mødet ved at tømme en spand vand ned over scenen fra et vindue på fjerde sal.

I øvrigt fik demonstrationen et forholdsvis behersket forløb, ikke mindst på grund af politiets tilbageholdenhed overfor demonstranterne.

NAZI JAGT

Washington, 7/5: USA vil intensivere jagten på ca. 175 nazistiske krigsforbrydere, der formodes at holde sig skjult i landet. Den amerikanske anklager ved Nürnberg-procesen, Walter Rockler, 58, er blevet udpeget til leder af eftersøgningen.

KZ LEJRCHEF IDØMT NI ÅRS FÆNGSEL

Köln, 2/7: Den 66-årige Walter Knop, tidligere leder af den nazistiske koncentrationslejr Gassen nær Cottbus, der nu ligger i DDR, blev mandag idømt ni års fængsel for krigsforbrydelser ved en domstol i Köln. Knop var sikkerhedsofficer i SS, og han blev bl.a. fundet medskyldig i henrettelserne af 33 fanger i Gassen.

VIL IKKE UDLEVERE NAZI FORBRYDER

Brasília, 21/6: Brasiliens højesteret har afslået at udlevere den nazistiske krigsforbryder, den 67-årige Gustav Franz Wagner, der som næstkommanderende i Sobibor og Treblinka udryddelseslejrene i Polen under Den anden Verdenskrig er blevet gjort ansvarlig for utallige mord. I den brasilianske højesterets kendelse hed det, at den østrigskfødte tidligere SS-officer ikke vil kunne udleveres til Vesttyskland, fordi grænsen for kriminel tiltale i Brasilien på 20 år er overskredet. Wagner blev anholdt i Brasilien den 30. maj sidste år, og han har under sit fangenskab flere gange forsøgt at begå selvmord.

NAZI MORDER FRI

Den næstkommanderende for KZ-lejrene Sobibor og Treblinka, den 67-årige Gustav Franz Wagner, er igen en fri mand, efter at Brasiliens højesteret har afslået at udlevere ham til Vesttyskland, Polen, Østrig eller Israel. Wagner-sagen har givet nyt stof til debatten i Vesttyskland om forældelsesfristen for krigsforbrydelser.

En Hitler-mindefest og et fotografi af den forkerkede mand førte til afsløringen af Gustav Franz Wagner, der bor i et bondehus i bayersk stil 80 km nord for Sao Paulo.

FILMPRIS TIL TO LÆRERE

En filmpris fra Dansk Historielærerforening til to lærere ved Danmarks Lærerhøjskole skal anvendes til produktion af en ny undervisningsfilm, som skal belyse befolkningens forhold under den tyske besættelse.

Dette oplyser foreningens formand, Ole Sørensen, som har overrakt filmprisen på 1000 kr. til lektor Finn Løkkegaard og kandidatstipendiat Leif Nerlov fra Institut for historie og samfundskundskab ved lærerhøjskolen.

De to lærere har fået filmprisen for deres undervisningsfilm »Mennesker i København - menigmands tilværelse under Den første Verdenskrig«, som har været i distribution i et år.

• Denne film såvel som den planlagte om

Wir schreiten fest im gleichen Schritt

Wir schreiten fest im gleichen Schritt,
wir tragen Not und Sorgen;
dann in uns zieht die Hoffnung mit
auf Freiheit und das Morgen.

Es hinter uns ist abgetan,
gewesen und verklungen;
die Zukunft will den ganzen Mann,
ihr sei unser Lied gesungen.

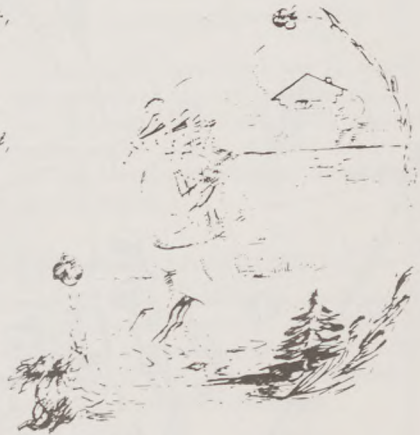
Uns Cyberweger gingen wir leicht,
es liegt verlassen im Moore,
doch bald war Sachsenhausen erreicht,
es schloß sich wieder die Tore.

Es schaffen hinter Stacheldraht
mit Schweren in den Händen
und packen zu und werden hart,
die Arbeit will nicht enden.

So mancher kommt, kaum einer geht,
es gehen Morde und Jahre,
und bis das ganze Lager steht,
hat mancher graue Haare.

Es leben lockt hinter Drahtverharr,
wir mochten mit Händen greifen,
dann werden unsere Köpfe rauf-
und die Gedanken schweifern.

Wir schreiten fest im gleichen Schritt,
wir tragen Not und Sorgen;
dann in uns zieht die Hoffnung mit
auf Freiheit und das Morgen.

Aus einem Original-Sachsenhausen-Liederbuch, gemalt im Baubüro, gebunden in der Binderei des Lagers, von dem Kameraden Willi Feiler bei seiner Flucht aus Sachsenhausen in die Freiheit gerettet

Den anden Verdenskrigs indflydelse på den danske dagligdag vil præsentere en del stof, som hidtil har været ukendt i undervisningssammenhæng, oplyser Ole Sørensen.

Filmene produceres i samarbejde med Statens Filmcentral, der distribuerer undervisningsmaterialet, som sigter mod 6.-7. klasse-trin.

SS-LÆGEN MENGELE KRÆVES UDLEVERET

Nazijægeren Simon Wiesenthal har rettet henvendelse til FN's generalsekretær Kurt Waldheim og medlemmer af den amerikanske kongres. Han opfordrer dem til at gøre deres indflydelse gældende for at få Paraguay til at udlevere SS-lægen Josef Mengele.

SS-lægen er anklaget for at være ansvarlig for drab på 200.000 østeuropæiske og jødiske børn i KZ-lejren Auschwitz.

GRUPPEN DER BOMBEDE SHELLHUSET

Frihedsmuseets Venner har udsendt sit årsskrift for 1979. Hovedartiklen er af flyveleder Ove Hermansen, der har undersøgt omstændighederne omkring de bombeangreb Royal Air Force rettede mod mål i Danmark, og det er lykkedes Hermansen at finde frem til en række af de piloter, der deltog i angrebene mod Aalborg Lufthavn i august 1940, BogW i København i januar 1943, Århus universitet i oktober 1944, Shellhuset i marts 1945 og Husmandsskolen ved Odense i april 1945.

Det røbes her, at i angrebet på Århus Universitet deltog en række højtstående officerer i det britiske luftvåben, bl.a. vice-luftmarskal Basil Embry, der dog fløj under falsk navn for at kunne skjule sin identitet overfor tyskerne i tilfælde af nedskydning og tilfangetagelse.

Bogen, der er på 72 sider, og med flere illustrationer, er udgivet på Nationalmuseets Forlag. Den forhandles kun i Nationalmuseets kiosker, på Frihedsmuseet og på Froslevmuseet.

HITLERS BØDLER FÅR ALDRIG FRED

»De store berygtede krigsforbrydere får aldrig fred. Jagten på dem vi kender ved navn, fortsætter i al evighed,« siger nazi-jægeren nummer et, østrigeren Simon Wiesenthal fra sit hovedkvarter i Wien.

Han er imod, at tyskerne vil lade krigsforbrydelser, der ikke er opklaret, være forældet efter 31. december i år. Fordi tusinder af skyldige stadig er på fri fod. Tallet er bragt betydeligt ned efter tysk TV's præsentation af filmen »Holocaust«, men:

»F.eks. havde Gustav Franz Wagner, ansvarlig for tilintetgørelsen af en kvart million jøder, 25 hjælpere. Vi kender kun de 15. I koncentrationslejren i Auschwitz virkede i de fem år 6.000 hjælpere. Vi kender kun de 900 ved navn. Og får vi oplysninger om resten i januar 1980, kan vi intet gøre, hvis tyskerne holder fast ved loven fra 1971 om, at forbrydelser ikke kan straffes, hvis de ikke er opklaret indenfor en bestemt tidsfrist,« siger Wiesenthal.

FORENINGERNE

SAMMENSLUTNINGEN

Hoteller: A. Phønix. B. Hvide Hus. C. Central. D. Kong Frederik. E. Park. F. Turist. G. Prinsen. H. Teaterhotellet. I. Hafnia. J. Viking. K. Ansgar. L. Garni.
Seværdigheder: 1. Budolfi kirke. 2. Post og telegraf. 3. Aalborg historiske Museum. 4. Klostret. 5. Rådhuset. 6. Jens Bangs stenhus. 7. Jørgen Olufsens Gård. 8. Alborghus. 9. Hjelmerstald. 10. Vor Frue Kirke. 11. Det nordjyske Landsbibliotek. 12. Teatret. 13. Gåsepigen. 14. Cimbrertyren. 15. Sct. Mariæ kirke (kat.). 16. Alborghallen. 17. Kildeanlægget. 18. Sct. Ansgar kirke.

Kortet bringes med tilladelse fra Politikens forlag. Det forekommer i bogen: Danmark rundt. Ved I finder man stedet for årsmødet.

LANDSMØDET KALDER TIL AALBORG.

Turen er i år kommet til Nordjylland i valget af stedet for det årlige fange- og kammeratskabsstævne, og når det er tilfældet, falder valget ganske naturligt på Aalborg by, der er kendt for sin gæstfrihed og åbne sind overfor besøgende.

Byen har formået at skabe en tiltalende kombination af hypermoderne byggeri - man tænker f.eks. på byens nye kunstmuseum - og en bevarelse af en del af den gamle bykerne. TV-skildringen deraf fornylig var meget fascinerende.

Aalborg var meget tidligt med i forreste række blandt modstandscentrene. De mange tyske soldater ved havn og flybasen fremkaldte i befolkningen en letforklarlig modstand. Alsangen startede vel egentlig her i større målestok, og ud herfra sprang sabotagegruppernes virksomhed. Våbenmodtagergrupperne med Niels Erik Vangsted vil aldrig glemmes, og hans begravelse med den enorme tilslutning af sympatisører var med til at øge modstanden, der blev af et omfang, så beskrivelsen af den fylder en diger bog: Vor vej til 5. maj (ved Eigenbroth).

Fange- og kammeratskabsstævnet 1979

Fredag den 5. til søndag den 7. oktober på Hotel »Hafnia« i Aalborg.

PROGRAM:

Fredag den 5. kl. 14: Ankomst og indkvartering, kl. 18.00 middag med efterfølgende kammeratligt samvær.

Lørdag den 6. kl. 8-9: Morgenmad.

Kl. 9.30: Besøg på Aalborg Kloster, hvor Storgård vil fortælle om klosteret.

Kl. 10.30: Besøg på 4. Maj Kollegiet, hvor Eigenbroth vil fortælle om kollegiet.

Kl. 11.15: Kransnedlæggelse i Mindelunden.

Kl. 12.00: Lunch i kunstmuseets cafe-terier.

Kl. 13.15: Afgang med busser til Bangsbo Museet for den nordjyske frihedskamp. Der vil inden hjemturen være sørget for passende »rastested«. Kl. ca. 18 hjemkomst til hotellet.

Kl. 18.45: Bus til Skydepavillonen.

Kl. 19.00: Festmiddag med efterfølgende dans. Kl 1.00 bus til hotellet.

Søndag den 7. kl. 8-9: Morgenmad.

Kl. 12: Lunch og afslutning.

• Prisen vil blive: Ankomst fredag med enkeltværelse 385 kr., dobbeltværelse 370 kr.

Ankomst lørdag enkeltværelse 250 kr., dobbeltværelse 240 kr.

Festmiddag pr. person 105 kr.

Der kan deltages i kammeratskabsaftenen eller i lunchen på Kunstmuseet for en pris af 40 kr. eller deltage i bus-turen til Bangsbo for 25 kr.

Der bedes om snarest tilmelding, idet der evt. skal aftales med endnu et hotel.

Tilmelding senest den 15. september til Sv. Jønsson, Konvalvej 45 eller A. J. Jørgensen, Østerbro 38, begge 9000 Aalborg.

Samtidig med tilmeldingen bedes indbetalt 105 kr. på giro 7.31.06.17. Region I, Ahornvej 5, 9575 Terndrup.

A. HONORÈ OG SØN

Enggaarden
7620 Lemvig

Eigild Groot

Vognmand

Gl. Skanderborgvej 24
8900 Randers
Telefon 06-42 48 36

BUCHENWALD

Onsdag den 19. september 1979, kl. 18 afholder Buchenwaldklubben fest for medlemmer med pårørende.

Festen afholdes i roklubben SKJOLDs selskabslokaler, Strandvænget, Svanemøllebugten (få min. fra Svanemøllen St.). Lokalerne er hyggelige og venlige og af passende størrelse, og de vil danne en »god ramme« om vores fest.

Arrangementet omfatter: Velkomstdrink, festmiddag bestående af 3 dejlige retter med div. vine og kaffe. Underholdning af kendt kunstner og kammeratligt samvær med dans.

Klubben yder tilskud til festen, og herefter er prisen for alt dette 125 kr. pr. person.

Tilmelding sker ved indbetaling af beløbet inden 8. september på girokonto 6 17 60 03 til: BUCHENWALDKLUBBEN, Herningegade 1-4, tv., 2100 København Ø.

Vel mødt til festen.

Kransenedlægning foretages den 19. september kl. 09.30 på Bispebjerg Kirkegård og derefter på Politigården.

Buchenwaldklubben påtænker at afholde det årlige andespil onsdag den 28. november 1979. Nærmere om tid og sted vil senere fremkomme. Vi sørger for at skaffe rigelig plads.

En medlemsaften med damer omkring et fælles kaffebord påtænkes afholdt i begyndelsen af 1980. Nærmere herom følger.

BESTYRELSEN

ERHVERVSHÆMMEDE

Københavns afdeling

har afsluttet sommerferien, men der har været nok at lave på kontoret, og en række gode sager er kommet hjem i ferietiden. Vi tager nu fat på efterårets arbejde, og kontoret er derfor igen åbent mandag-torsdag kl. 10-14 og fredag kl. 10-12 - adressen er stadig Hulgårdsvej 110, 2400 København NV (01)19 67 91.

Landsmødet

afholdes i år i København, det foregår tirsdag den 28. og onsdag den 29. august i Land og Folks hus, Dr. Tværgade 3, 1302 København K.

Tirsdag den 28. august kl. 12 begynder gæsterne at komme.

Kl. 16.30 mødes vi i Mindelunden i Ryvangen ved hovedmonumentet, hvor der bliver holdt en kort tale og nedlagt en krans. Efter dette vil vi gå rundt i parken til kz-gravene, pergolaen med mindeplader for faldne modstandsfolk, og vi slutter nede på henrettelsespladsen.

Om aftenen kl. 19 er der kammeratlig sammenkomst, og her begynder man med spisning. Kl. 20 begynder selve mødet med festtale af Dagmar Andreasen, der er kendt fra hendes mange taler rundt om i landet, og endelig har hun skrevet en række artikler, som siger noget om hendes indstilling til mennesket og samfundet.

Senere vil professor Freddy Poulsen - bedre kendt under navnet Freddy Fræk - komme og underholde os med sange og viser. Det skulle vel ikke være nødvendigt at anbefale ham.

han er kendt fra tv og de børneplader, som ofte spilles på de musikalske programmer.

Endelig skal der også være tid til at tale med hinanden, og der bliver nok også plads til »en stille vals«.

Vi opfordrer afdelingens medlemmer til at deltage i denne fest.

Onsdag den 29. august kl. 9 åbnes det egentlige landsmøde, hvor beretning, regnskab, indkomne forslag og valg står på dagsordenen.

Mødet er beregnet til at vare til kl. 16, så provinskammeraterne kan nå et tidligt aften-tog.

Afdelingens medlemmer kan få tilhørerkort på kontoret, og man kan på mødet få ordet, men altså ikke stemme. Vi opfordrer medlemmerne til dette, så kan I også selv se og høre, hvordan der arbejdes i landsledelsen og afdelingerne.

Fødseldagsreception

Lørdag den 8. september på afdelingens 30 års dag afholdes reception i Pensionisternes Samvirke, Åboulevarden 56, kl. 10-13. Der bliver i den anledning udsendt indbydelser til gæster og afdelingens medlemmer.

Fødseldagsfesten

afholdes fredag den 12. oktober kl. 19 i Østerbrogården, Blegdamsvej 29 A-31, 2100 København Ø, hvor der bliver spisning, fest-tale, underholdning og dans.

Det endelige program er tilgæet afdelingens medlemmer.

Aalborg

Foreningen holdt sin årlige sommerudflugt onsdag den 8. august. Turen gik ud i det blå og grønne med start fra centret kl. 10. Man styrkede sig ved den medbragte madkurv og sluttede med en lille anretning på Kirkholt Kro, hvor foreningens musikanter underholdt efter et besøg på Frihedsmuseet i Bangsbo.

Fra centerudvalget:

Åbent hus torsdag den 2. august og derefter hver torsdag i august. Derefter åbent hus tirsdag den 4. september, og der fortsættes med åbent hus tirsdage og torsdage som før.

Børge

Nybygning - ombygning - reparations & flisearbejde

Helge Jensen, Murermester,
Skovshoved ApS,

Ordrup Jagtvej 42 B,
2920 Charlottenlund,
tlf. (01) 63 28 00.

GESTAPOFANGERNE

Uden for Gassum kirke efter højmessens 24. juni 1979.

Befrielses-generationen fik ikke præget tiden efter 1945

Ved en meget smuk og enkel højtidelighed markerede man i den lille jyske landsbykirke Gassum mellem Randers og Mariager den 24/6, at det i disse dage er 35 år siden, at otte af Hvidsten-Spentrupgruppens folk blev hen-

rettet i Ryvangen i København.

Gestapofangeforeningen i Randers paraderede i koret med deres Dannebrogspane, som har et påsyet armbind fra fredssommeren.

Forinden havde der i mindelunden i Hvidsten været et kort ophold, hvor fanen også paraderede. Og der blev nedlagt kranser fra Frihedsfonden og fra Gestapofangeforeningen i Randers.

Kransen fra Gestapofangeforeningen blev

MONBERG & THORSEN A/S

INGENIØRER & ENTREPRENØRER

OSLO PLADS 12

2100 KØBENHAVN Ø

TELEFON 01 - 26 33 66

TELEX 15243 MONTOR DK

A/S REG. NR. 14594 KØBENHAVN

nedlagt af en af enkerne, Rigmor Kjær, Hvidsten.

I kirken blev der sunget flere af Grundtvigs salmer, og her hørte man også en solosang så smuk, som man sjældent ellers hører det. Det var kirkens kordegn, en ung stedlig sanglærer, som har opgivet en god damefrisørsalon i Randers, og som mere nødtvungen har forladt en stilling ved Den jyske Opera, fordi denne lider af pengemandel, altså Bent Carlsen. Han sang dels »Guds fred med vore døde«, dels afdøde apoteker Mads Nielsens dejlige frihedssang »En lærke letted'«. Mads Nielsen, gårdejersøn fra Langå-egnen, sluttede sit aktive virke som apoteker i Kolding. Han skrev meget smukke og følsomme digte både på rigsmål og i det jyske.

Biskop Hans Kvist, Roskilde, i dag 68 år, og under krigen ung præst på Randers- og Hobro-egnen, siden en årrække dansk førstepræst i Sydslesvig, til han nu for en årrække siden blev biskop, talte smukt over dagens tekst, Det store gæstebud, Lukas 14. Han var selv modstandsmand, han deltog i indvielsen af mindelunden i Hvidsten, og han havde kendt flere af dem, som tyskerne i sin tid henrettede. Han sagde bl.a.:

HVAD HAR VI SÅ TRAVLT MED?

- Da jeg fik den ærefulde indbydelse til at sige noget her i dag, lod jeg naturligvis tankerne gå tilbage. Jeg har kendt de fleste af dem, som ligger i mindelunden. Jeg ved, de aldrig ville have ønsket sig en gudstjeneste, specielt til deres ære. Temaet i dag er, som man lige har hørt det, Herrens indbydelse og hvordan alle havde en undskyldning for ikke at komme, da Herren i stedet lod sin tjener indbyde værkbrudne og lamme, og dem, som gemte sig bag hegn og i grøfterne.

Hvad skete der i Danmark for 35 år siden? Vi, befrielses-generationen, har aldrig formået at bringe budskabet rigtigt ud til den nye slægt. Men nu som for 2000 år siden er Gud langmodig og tålmodig.

Når vi kommer i kirke, må det aldrig være for at vise os selv frem, men ene, fordi vi har fået Hans indbydelse. Gud sender nu som dengang sit budskab til alle, også dem, som verden og vi måske ikke synes er værdige. Der er næppe så stor forskel på menneskers inderste væsen fra dengang til i dag. Vi har jo - folk flest - heller ikke tid til at gå til Herrens gæstebud, søndagens gudstjeneste.

Og hvad er det så i grunden, vi har så travlt med? Hvad skal vi nå? Hvad er vi ude på? Den kristne skal ikke absolut give afkald på alt af denne verden. Modsat skal han ikke lade de ydre ting få magten over sig - og ikke altid bare følge efter de andre.

DET A-HISTORISKE MENNESKE

Sådan set er det mærkeligste ved Guds budskab, at vi stadig bliver indbudt så trofast. Er der, spurgte biskop Kvist, noget andet sted her i Gassum, hvor vi kan samles så frit som her i Gassum gamle kirke. Uden for dette sted måles og vejes vi på så mange uved-

A.P. Møller

I arbejde på de syv have
- under den
svytakkede stjerne

kommende måder. Men her i kirken gælder det ikke millimeter-retfærdighed, men barmhjertighed. Vi skulle rundt i Danmark skønne mere på disse gode gamle Gudshuse.

Tænker vi 35 år tilbage, så er det jo bare et komma, en liden stund i vort lands historie. Men anderledes i det enkelte menneskes liv.

Vi vil ikke her i dag ind på en af tidens søber, den a-historiske betragtning - og det a-historiske menneske. Vi er alle medskyldige. Har man ikke en fortid, man er bundet til, så er det hele tilsyneladende så let. Så kan man jo bare gøre lige, hvad der falder én ind. Men det er en uheldig tilstand. Derfor synes jeg, det er så rigtigt, at man samles et sted som dette i sognet.

FRIHED ELLER GULD

Da disse otte mænd levede, sang man ofte, husker jeg bl.a. fra Sdr. Onsild forsamlingshus: »Frihed er det bedste guld«. Vi mente det helt bogstaveligt på den tid. I hvert fald ved vi, at disse otte mænd gjorde det.

Desværre må jeg sige, at skulle dette synges i dag, ville mange føle, at guldet var det vigtigste, ikke så meget det med friheden. Men vi, som oplevede de tider, ved nok, hvad friheden var værd. Jeg synes, det er godt nu og da at standse op og se efter en større og bedre sammenhæng. At se et øjeblik ud over sig selv. At huske på, helt enkelt, at der er noget folkeligt og kristeligt, vi må bevare.

To præster her i Gassum-Spentrup sogne har sagt noget, jeg husker. Den ene er digterpræsten St. St. Blicher. Han skriver i »En landsbydegns dagbog« et sted den skønne passage, der begynder således: Anbelangendes et menneske. Hans dag er som græs...

Og så stedets mangeårige sognepræst i nutiden, H. P. Christensen. Han sagde i juni 1945, da man modtog de otte i mindelunden i Hvidsten, i slutningen af sin tale: »Vi forpligter os ved jeres grave...« Det husker alle vi,

som var med den dag.

Stedets nuværende unge sognepræst, K. Frisman, sagde i dag ærligt til mig, at han selv havde prøvet at sige noget. Men han kunne ikke finde ud af det. Jeg synes, det var ærlig tale. De unge i dag skal ikke bare efterplapre, hvad vi mente og stod for. Men prøve selv på deres måde at gøre en indsats...

Som det var skik i pastor H. P. Christensens tid samledes man efter gudstjenesten ud ved flagstangen på kirkegården, hvor fanen også sænkedes, og hvor man sang »Altid frejdig«.

Derpå var der samvær på Hvidsten kro, hovedsagelig for folk fra gruppen - og fra Gestapoforeningen i Randers. Men også med biskop Kvist, pastor Frisman, kirkesanger Bent Carlsen, den tidligere mangeårige formand for Frihedsfondens Randers-afdeling, pensioneret overlæge Ole Bang, Randers, Tulle og hendes mand, pens. oberst fra Jyske Dragonregiment i Holstebro, O. Møller m.fl.

Johs. Rasmussen

SJÆLLANDS AFDELINGEN

Så kører »Humørbussen« igen. Denne gang til den idylliske Yderholm Kro ved Lellinge. Det bliver lørdag den 15. september. Vi får serveret en dejlig middag, og bagefter danser vi til Kroens Spillemandsorkester.

Middagen består af: 3 retter sild, 1 fiskefilet, 1 engelsk bøf, ostepanretning.

Foreningen giver et stort tilskud til sine medlemmer.

Pris alt incl.: kr. 55,00.

Kammerater fra andre foreninger er hjerteligt velkomne. Prisen er da kr. 95,00.

Afgang: Lørdag den 15. september kl. 17.30 fra Københavns Hovedbanegård over for Tivoli.

Hjemkomst: kl. 00.30.

Tilmelding senest 8. september til Solveig Skjøtt (02)485674.

NEUENGAMME

Amicale Internationale de Neuengamme samlet i dagene 18.- 20. maj i Thisted

Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme var i dagene 18. til 20. maj 1979 værter for Amicale Internationale de Neuengamme AIN eksekutivbureaumøde og møde i A.I.N.s historiske kommission i Thisted.

Det var et stort arbejde, der var gået forud for dette møde. Det havde ikke været let at finde hotelplads i Thisted-området, da det viste sig, at de danske vogtmænd også havde fået den lyse idé at holde kongres på samme tid. Dette medførte, at Neuengammeforeningen valgte at holde mødet på Morup Mølle Kro i Bedsted. Her boede de delegerede, og her gennemførtes møderne. Bedre sted kan sikkert ikke findes i kongeriget. Værelser, forplejning, mødelokaler og betjening var fremragende.

De delegerede ankom til Bedsted i løbet af den 17. maj. Der var delegerede fra Belgien, Frankrig, Tjekkoslaviet, Sovjetunionen, DDR og Forbundsrepublikken Tyskland, A.I.N.s præsident madame Renee Aubry, Paris, ærespræsidenten advokat Lucienne Bouffieux, Bruxelles og generalsekretær Fritz Bringmann. Dansk vært var Landsforeningen af KZ-fanger fra Neuengammes formand Holger Grome, der også er vicepræsident i A.I.N.

Der var lagt et omfattende program for vore udenlandske gæster. Fredag den 18. maj åbnedes eksekutivbureaumødet med en velkomsttale af Holger Grome, fulgt af madame Aubry, der rettede en tak til de danske kammerater, og priste de meget smukke omgivelser, man havde valgt.

• Derefter fik generalsekretær Fritz Bringmann ordet for beretning. Han omtalte de

Ved modtagelsen på Thisted Rådhus den 18. maj. Dagmar Mørk Jensen og borgmester Holger Visby, Thisted.

mange aktiviteter, A.I.N. havde deltaget i, bl.a. de internationale møder i Köln og Strassbourg, hvor der havde været kæmpe-demonstrationer mod ny-nazismen og den stigende aktivitet af tidligere SS-folk i Vesttyskland og andre lande.

Det antifascistiske møde i Köln havde omfattet repræsentanter for 120 organisationer fra 18 forskellige lande. Bringmann omtalte udsendelsen af tv-filmen »Holocaust«, der havde skabt betydeligt røre i Vesttyskland og skabt diskussion om Hitlertiden i skoler, universiteter og blandt ungdommen i det hele taget.

Bringmann fremhævede her sagen om de 20 jødiske børn, der var blevet brugt til forsøg med tuberkulose af SS-lægerne i Neuengamme, og som blev hængt i kælderens til skolen i Bullenhuserdam i Hamborg, sammen med to franske læger og to hollandske plejere den 20. april 1945 efter ordre fra Berlin. Samtidig var 48 sovjetiske krigsfanger blevet hængt samme sted.

Denne uhyggelige sag var blevet taget op i en omfangsrig og meget saglig reportage i det store tyske ugeblad »Stern«. A.I.N. havde i samarbejde med »Stern« og en række organisationer i Hamborg afholdt en mindehøjtidelighed ved skolen den 20. april i år, hvor der var mødt over 2000 deltagere op trods megen chikane fra myndighederne i Hamborg. Således havde man ikke tilladt, at børn fra skolen i Bullenhuserdam deltog i mindehøjtideligheden.

Genoptagelse af hele denne sag havde medført, at der nu var rejst tiltale mod den tidligere SS-Obersturmführer Arnold Strippel, der havde deltaget i henrettelsen af børnene og havde haft ansvaret for Neuengammelejrens arbejdskommandoer i Hamborg-området i 1945.

Bringmann sluttede sin beretning med at

forelægge en udtalelse, som protesterer mod planerne om at ophæve loven om straf for krigsforbrydelser i Vesttyskland fra 1. januar 1980.

● Mødet blev derefter afbrudt, og de delegerede kørte til Thisted, hvor man blev modtaget af borgmester Holger Visby, der viste rundt i det smukke nye rådhus. Borgmesteren samlede de delegerede i byråds-salen, hvor han bød dem velkommen til Thisted. Borgmesteren mindede om, hvor farligt det er at lukke øjnene for de rædsler, der springer ud af krig. Vi skal kæmpe mod undertrykkelse og magtmisbrug, inden det udvikler sig til en ny katastrofe.

Derefter var borgmesteren vært ved en frokost i Rådhusets kantine.

Fra Thisted fortsattes til Nors Hovedgård, hvor de udenlandske gæster med stor interesse besøgte det dejlige feriehus, skabt af en kreds af tidligere Neuengammefanger. Her afholdtes samtidig en pressekonference, hvor repræsentanter for den jyske presse underholdt sig længe med de udenlandske gæster.

● Lørdag den 19. maj var helt helliget mødevirksomhed. Her aflagde de forskellige nationers repræsentanter beretning for deres virksomhed, der alle var præget af den aktivitet, der er opstået omkring den omsiggribende nynazisme og forældelsesfristens udløb for krigsforbrydere i Forbundsrepublikken. Man vedtog at lade A.I.N. repræsentere ved Verdenskongressen for krigsdeltagere, krigsinvalidere og modstandskæmpere for sikkerhed og afrustning i Rom i oktober 1979. Som repræsentanter valgtes Fritz Bringmann, madame Aubry og Holger Grome. A.I.N. ville betale en væsentlig del af omkostningerne til rejse og hotel.

I den historiske kommission diskuterede

man et oplæg af professor Karl Kampfert om »Die Häftlingsselbstverwaltung i KL. Neuengamme«.

Man var ikke helt enig med Karl Kampfert i hans betragtninger. Man kunne fra tjekkoslovakisk side ikke helt godtage det fremsatte dokument, også Jørgen Lind, Danmark, havde visse forbehold. Dog havde Karl Kampfert også ret udførligt refereret danske fangers syn på den såkaldte »selvforvaltning«.

Man gik derefter over til et af konferencens vigtigste punkter, hvor A.I.N.s kasserer Herbert Schemmel, Hamborg, redegjorde for planerne om opførelse af en museumsbygning ved mindeparken i Neuengamme, et såkaldt Dokumentenhaus.

Man har fra senatets side udarbejdet planer til museet, et stort anlagt projekt ved arkitekterne Bunsman og Scharf. Dette bliver større end tilsvarende museer i Bergen-Belsen og Dachau. Bygningen kommer til at ligge nord-øst for monumentet i mindeparken. Museet bliver på 500 kvadratmeter, omfattende udstillings-galleri, foredragssal med plads til 50 personer, tjenerstuer for kuster, toiletter etc.

Det bliver indrettet i samarbejde med Hamborgs bymuseum og A.I.N. Man har foreløbig en del effekter til museet, bl.a. en model af lejren, fangedragter, torturinstrumenter, vægtavler med kort over samtlige udekmandoeer, afmærket med nøjagtig angivelse af arbejdets art, arbejdsgiverens navn, etc. Adskillige dokumenter og fotografier.

En særlig afdeling vil omhandle katastrofen i Neustädter-bugten med »Cap Arcona«, »Thielbek« etc. Schemmel var af den mening, at man ikke har materiale nok til at fylde museet. Han kunne give de enkelte nationer en frist på tre måneder til at komme med forslag og materialer til museet. Det drejer sig om at fremskaffe så mange originale effekter som muligt. Disse ting så man gerne skænket som gave. Men man kan også låne sagerne til museet.

Man gik fra alle sider ind for sagen og nedsatte et udvalg, bestående af madame Aubry, Paris, Herbert Schemmel, Hamborg, og Jørgen Lind, Danmark.

Det forventes, at dette Dokumentenhaus vil kunne stå færdigt til efteråret 1980. Man vil til indvielsen arrangere fællesrejse til Hamborg-Neuengamme.

● Lørdag aften samledes de udenlandske delegerede med danske kammerater til en festmiddag på Morup Mølle kro. Her havde vi den glæde, at borgmester Holger Visby og hustru deltog i festen.

● Søndag den 20. maj gik turen kl. 9.00 fra Bedsted til Hadsund. Kl. 12.00 blev vi modtaget af viceborgmester Lau Jensen, der bød A.I.N. velkommen til Hadsund og viste forsamlingen rundt i det smukke, nye rådhus. Fra rådhuset kortes til Als Badehotel, hvor Hadsund by var værter ved en frokost. Viceborgmester Lau Jensen og Per Madsen, Hadsund, redegjorde for samarbejdet i forbindelse med Bernadottegården.

● Fra Als Badehotel fortsattes til Bernadottegården i Hadsund, hvor plejehjemmets leder Bente Pedersen og Per Madsen, der er medlem af Bernadottegårdens bestyrelse, var værter. Vore udenlandske gæster fik forevist plejehjemmet fra a til z. Alle døre var åbne, og alt blev påset med stor interesse. Man havde også lejlighed til at besøge en af de beskyttede boliger, der er opført i forbindelse med hjemmet. Man var meget begejstret for hjemmets beliggenhed og hensigtsmæssige indretning, og der var stor spørgelyst, da vi samledes med Bente Pedersen og Per Madsen om en afskedsforfriskning.

Hjemturen gik over Rebild og Aalborg tilbage til Bedsted. Så vore udenlandske gæster fik set Thy, Mors, Himmerland og Vendsyssel på kryds og tværs i skønneste forårsskrud.

● Søndag aften samledes man atter for at lægge sidste hånd på udtalelse og resolution. Dette skete efter nogen diskussion. Men blev afgjort i fuld enighed. Mandag stod afskedens time. Alle udtalte deres begejstring for dette internationale møde i det nordlige Danmark.

Der skal her udtales en tak til vore kammerater i Thisted og Hadsund for deres store hjælp til gennemførelsen af denne konference, også en tak til foreningens medlemmer, der mødte så talrigt op til kammeratskabsaftenen.

N. O. Køster

INGEN FORÆLDELSE AF KRIGSFORBRYDELSE OG FORBRYDELSE MOD MENNESKEHE- DEN

Resolution

For 34 år siden blev det nazistiske terrorregime slået af de allierede hære og folkene, der var imod nazismen.

55 millioner døde kostede denne krig, påbegyndt af den tyske imperialisme og nazisme. Millioner af krigsinvalidere og utallige deporterede fra de tyske koncentrationslejre lider endnu i dag efter følgerne af den af Hitlertyskland startede anden verdenskrig. Oradour, Marzabotto, Lidice, tilintetgørelses- og koncentrationslejre som Auschwitz-Birkenau, Majdanek, Sachsenhausen og Neuengamme for at nævne nogle af naziterrorregimets mordsteder. I Forbundsrepublikken Tyskland og i andre lande lever stadig mange nationalsocialistiske (krigs)-forbrydere. De længes efter den 31. december 1979, hvor deres forbrydelser efter denne dag vil være forældede. Dette må aldrig ske. Her ved ville man smæde mindet om ofrene, der tælles i millioner, og det vil være en hån mod os, der var vidner til disse forbrydelser.

Følgen vil blive, at den nazistiske propaganda vil få et nyt opsving gennem denne forældelse og SS-forbundene vil endnu dristigere kunne fortsætte deres skadelige virksomhed.

● Uforglemmelig er og bliver for os ofrene, der er faldet i kampen for folkenes befrielse fra nazibarbariet. Særlig koncentrationslejren Neuengammes døde - blandt dem de 20 uskyldige børn, der blev hængt i skolen i Bullenhusedamm i Hamborg sammen med to franske læger, og 24 sovjetiske krigsfanger.

Millioner af kvinder mistede deres mænd. Mødre og fædre sørger stadig over deres myrdede børn. Utallige forældre kan ikke glemme tabet af deres forældre under det nazistiske voldsherredømme.

I mindet om de 55.000 døde i koncentrationslejren Neuengamme fordrer vi af Forbundsdagen og Forbundsregeringen: At krigsforbrydelser og forbrydelser mod menneskeheden **ikke** skal kunne forældes.

*Amicale Internationale de Neuengamme
Eksekutivbureau*

Kammeraternes Hjælpesfond

Erindringsgave

Til minde om Peter A. Petersen, Sønderborg, KZ nr. 69.192, har familien skænket Kammeraternes Hjælpesfond et beløb på 1000 kr.

Peter A. Petersen døde 14. juni 1978, 68 år gammel.

Fonden bringer familien en hjertelig tak.

Vi skaffer penge til huse.

Tænk De på tilbygning,
ombygning eller nybygning, så kontakt

Kreditforeningen Danmark

København:
Jarmers Plads 2,
1590 København V.
Tlf. (01) 12 53 00

Århus:
Åboulevarden 69,
8100 Århus C.
Tlf. (06) 12 53 00

Herning:
Viborgvej 1,
7400 Herning.
Tlf. (07) 12 53 00

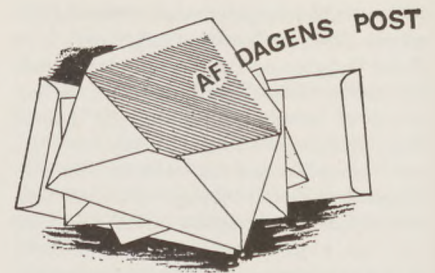
Aalborg:
Algade 58,
9100 Aalborg.
Tlf. (08) 12 53 00

Odense:
Jernbanegade 16,
5100 Odense C.
Tlf. (09) 12 53 00

KRIGSINVALIDEN

ORGAN FOR KRIGSINVALIDEFORBUNDET

NORGE

JUBILÆUM

Det norske Krigsinvalideforbundet markerede sit 25 års jubilæum ved et 3 dages stævne i Oslo i april. Man samledes dels på universitetet, dels til modtagelse af regeringen, dels på Akershus og dels til modtagelse på Oslo Rådhus.

Forbundet må nærmest betragtes som et sidestykke til Frihedsfonden i Danmark. Man havde i Norge fra starten ikke blot de deporterede, men også krigssejlerne og grænselodserne med.

Forbundet har reduceret sit personale, idet den juridiske sekretær har afsluttet sit arbejde. Ansøgere, der i fremtiden melder sig, kan dog også søge juridisk bistand, men de skal i så fald henvende sig lokalt, men forbundet skaffer dækning for de dermed forbundne udgifter. Personalet består nu af 5 personer. Til særlige lægeundersøgelser står professor Sigvald Refsum til rådighed.

• Bladet Krigsinvaliden har gennem årene skaffet betydelige beløb til arbejdet, men overskuddet er i stærk aftagen. Bladet er nærmest en bog. Den foreliggende er således på næsten 300 sider. Stoffet består næsten udelukkende af genoptryk af artikler, der har været bragt i forskellige - fortrinsvis - dagblade. De har gennemgående journalistisk flugt, men man søger dog i fremtiden at finde frem til eget, selvstændigt stof.

Man havde i 76 en annonceindtægt på 426.940 kr. og en indtægt på abonnenter på 95.389 kr. De tilsvarende tal for 78 er 382.331 kr. og 29.450 kr. Medlemstallet er 3630 med en indtægt på 347.527 kr.

• Som en særlig opmuntring i arbejdet kan nævnes en aktion, iværksat af eleverne på Oslo Handelsgymnasium. Den indbragte 55.000 kr. Krigsinvalidernes Venner har ydet 40.000 kr.

Fonden af 1972 har øget sin formue til godt 6 mill. kr. De 4 mill. kr. skyldes et overskud fra mindemønten af 1970. En væsentlig del af rådighedsbeløbet dækker udgifter ved rekreation, f.eks. på krigsinvalidehjemmet Solhøgda ved Oslo Fjord. Det er grundlagt af professorinde Sylvia Salvesen, tidligere Ravensbrück. Bæreia har en formue på godt 1 mill. kr.

Administrativt er man overgået til Socialministeriet, og det er man ikke tilfreds med, idet man finder, at forsvarsministeriet bedre ville være i stand til at vurdere indsatsen, der er ydet af mennesker, der satte livet ind i kampen for menneskeret.

Man har undersøgt mulighederne for oprettelsen af eget feriehjem i udlandet, men man er meget tilbage for det og undersøger muligheder for at overtage evt. ledige og egnede hoteller i Norge.

Man udtaler dyb beundring for det arbejde, der udføres af Amnesty International og tilsiger den stærke støtte.

Der gives fortsat støtte til lægebehandling ved kursteder i udlandet. Rejserne etableres som grupperejser.

Arbejdet på hele hjælpefronten udføres centralt fra Oslo, men støttes lokalt af 13 centre, fordelt over hele landet.

• Formanden for Krigsinvalideforbundet, Axel Middelthon, tidligere Nacht und Nebel lejren Natzweiler og forbundssekretær Henry Brym udtaler som hilsen til mændene, der skabte forbundet, stor taknemlighed for deres indsats. Grundlaget var et påtrængende behov, et behov, der har vist sig at være større, end man fra starten var klar over.

Det har frem for alt været forbundets vigtigste opgave at skaffe forståelse for de faktiske forhold. »Praktisk erfaring sammen med udvidet medicinsk erkendelse har ført til, at grænsepælene er blevet flyttet, og vi ved i dag meget mere om virkningerne af krigens skader end dengang,« skriver de og slutter: »Ind i det andet kvartsekel går Krigsinvalideforbundet i bevidstheden om at have ydet en skærv til denne udvikling, men også med klare forestillinger om krævende, uløste opgaver i årene fremover.«

F-k

Fra Skjern fortæller enken efter R. H. Charly Nielsen, Vardevej 26, Skjern, at hendes mand er død den 13. maj efter et meget strengt og langt sygeleje.

Hun spørger nu, om hun fortsat kan få bladet Pigtraad-Gestapofangen, og om hun fortsat kan være medlem af Buchenwaldklubben.

Svar: Du er meget velkommen til at fortsætte som abonnent på bladet. Til nytår fremsender du blot et udfyldt girokort, ligesom nu i år. Du bør skrive til Buchenwaldklubben og melde dødsfaldet. Du finder adressen på bladets bagside.

P.S. Enker har samme ret som hidtil til at søge ferieophold på vore feriehjem.

F-k

LÆSERBREV

Der skete det, som jeg havde frygtet. Trods forsikringer fra redaktør og fangesammenslutning om, at der ikke skulle være nogen politisk debat i bladet »Gestapofangen«, og man derfor afviste at bringe mit indlæg som protesterede mod den antikommunistiske linje, som var ved at dukke op i bladet, så kommer den igen frem.

Hjemmeværnsmanden, overlærer P. Feddersen, kommer i et læserbrev igen ind på samme koldkrigs-propaganda mod Østlandene, som er blevet afvist. Ikke alene det, men nu bliver det forstærket med at fremstående gestapofolk har opnået topposter i Østtyskland. Det er ikke alene NATO-propaganda - det er en lodret løgn. Men Hjemmeværnet har jo en sådan ideologi, at det er »russere«, der er fjenden, og så skal de også sværtes til på alle måder, og ved alle lejligheder. Det er jo ikke USAs forbrydelser, man taler om i de kredse.

Frihedsbevægelsen var ikke en bevægelse rettet mod Sovjetunionen og østeuropæiske lande, men var rettet mod de nazistiske horder, der for frem med mord og brand i Europa og også ville underlægge sig vort land. Vi er i dag meget optaget af alle dem, som ønsker at skåne disse forbrydere, og vi er også på vagt overfor nynazistiske bevægelser.

Derfor skal bladet være præget af det

te, og ikke af propaganda, fabrikeret i USA, for bl.a. at splitte sammenholdet i vor antinazistiske fangeorganisation.

H. Davidsen
Horserødforeningen

MINDEORD

Fritz Maas

Endnu et dødsbudskab har hårdt og uventet ramt Stutthofforeningen. Vor fangekammerat Fritz Maas, der nu boede i Kolding, afgik uventet ved døden i juni måned, 62 år.

Fritz Maas, der var født og opvokset i Sønderjylland, var sømand. Under indtryk af nazismen i Tyskland blev han i midten af tredive kommunist og tog aktivt del i den antinazistiske virksomhed i grænselandet. Samtidig var han aktiv sportsmand og bl.a. en ivrig dyrker af boksporten.

I sommeren 1941 blev han arresteret og kom via Vestre Fængsel til Horserød, hvorfra han i 1943 blev udleveret til tyskerne og deporteret til Stutthoflejren ved Gdansk (Danzig).

Hans robuste snarrådighed og gode tyske sprogkundskaber førte til, at han fra første færd og gennem de første vanskelige måneder i efteråret og vinteren 1943-44 var den naturlige tolk og talsmand for de danske fanger overfor SS-erne og blockältesten. Vi skylder ham megen tak for dette vanskelige og utaknemlige arbejde.

Efter hjemkomsten i 1945 har Fritz Maas på ny taget aktivt del i politisk virksomhed i DKP.

Frits Maas var et beskedent menneske, men han var et godt menneske, der altid var en god og trofast kammerat. Vi sender vore medfølelse tanker til de pårørende, og vi vil længe bevare mindet om ham iblandt os.

FT

Kaj Nielsen

En af de første sabotører under besættelsen, Kaj Nielsen, er død, 64 år. Sammen med broderne Aage og Harald var Kaj Nielsen i 1941 med til at starte gruppen KOPA, der se-

ner omorganiseredes og under navnet BOPA blev en af de største og stærkeste modstandsgrupper under besættelsen.

Kaj Nielsen deltog i en lang række af BOPAs aktioner, der i overensstemmelse med instruktionerne fra Frihedsrådet og fra de allierede væsentligst rettedes mod industri-virksomheder, der arbejdede for den tyske hær, marine eller luftvåbenet. Høved blev Danmark et af de få lande, der undgik de massive allierede luftbombardementer. Kaj Nielsen var bl.a. med til at sprænge Lauritz Knudsen, Hans Lystrup og flere andre virksomheder i luften.

Ved et sammenstød af uheldige omstændigheder blev Kaj Nielsen sammen med nogle kammerater taget af det danske politi. Det lykkedes dem at flygte, men under flugten blev Kaj ramt af et pistolskud i lungene.

Efter befrielsen tog Kaj Nielsen ophold i Frankrig, hvor han arbejdede som skipper. Han var nu hjemme på et længere besøg, dels for at møde overlevende kammerater fra BOPA, og dels for at give en beretning om besættelsestiden til nogle unge historikere. Under dette ophold blev han syg og døde på Rigshospitalet.

FT

BØGER

NAZISMEN SOM SKOLEBOG

Finn Held og Poul Thomsen: *Nazismen*, 251 sider. 115 kr.

Gyldendals Forlag.

En meget fornem bog med et stort antal illustrationer, fyldig indholdsfortegnelse, et væld af citater, oversættelser af citater, biografiske noter samt anvisning på undervisningsmateriel. Et register gør det let at bruge bogen som opslagsbog.

Der startes med en omtale af Nürnbergprocessen, derefter skildres Weimar-republikken, og der redegøres for den russiske revolution. Det oplyses side 17, at det kommunistiske parti blev gjort til landets eneste lovlige parti. Vi følger inflationen med verdenskrisen, får en hel del at vide om NSDAP's historie, program og politik, »Mein Kampf«, partiets vækst fra 2,6 pct. til 37,4.

Medlemmerne kom fra arbejderne, funktionærerne og selvstændige.

Fra side 65 til 187 følger vi nazismens gerninger, mens dommen fylder en halv snes sider. Der følger 14 sider om forskellige grusomheder, begået af vestlige magter. Stalins forfølgelser får 4 linjer (side 204).

Det er bogens ønske, at skolen skal være politisk. Man kunne også sætte som mål, at skolen skal give eleverne kundskaber, så de selv kan samle materiale og selv danne sig deres meninger.

Bogen glemmer i vid udstrækning at sige, at der er en skillelinje i dag mellem bestræbelserne rundt omkring i verden, og at det efter dansk-nordisk opfattelse er livsvigtigt, at der sikres indbyggerne ret til at danne foreninger med en fri meningsytring, og at en fri presse er en forudsætning for en menneskeværdig tilværelse.

F-k

»Psykologi og eksistens« af Viktor E. Frankl, Gyldendals uglebøger 1967. Kan lånes på bibliotekerne.

Viktor Frankl er østrigsk professor og far til den såkaldte tredje Wienerkole i psykiatri. Han var i tre år fange i tyske koncentrationslejre.

Stærkt betaget af hans bog finder jeg, at det er det bedste, det mest dybtborende og samtidig det mest interessante, jeg nogen sinde har læst om fangernes psykiske reaktioner under det voldsomme pres - og deres holdning over for vilkårlighed, grusomhed, hårdt arbejde, sult, kulde og chikanerier samt hvad lejrtilværelsen i øvrigt bød på af sygdom, snavs, utøj og alt, hvad de ellers kunne komme ud for af djævelskab.

Samtidig lyser det ud af bogen, at fanger, som havde et mål for deres tilværelse at se hen til, hvis de overlevede, og ikke blev henrettet uden videre eller angrebet af dødbringende sygdom, havde en større chance end andre for at stå rædslerne igennem.

Frankl citerer i denne forbindelse Nietzsche, der har sagt: »Når et menneske ved, **hvorfor** han lever, kan han tåle næsten hvilken som helst **hvordan**.

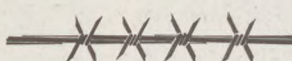
Deri er der megen opmuntring at hente også for de kammerater, som nu bagefter i deres fysik og deres psyke må bære på eftervirkningerne af krigens år og tyskernes hærgen.

Åbo

Aut. EL-installatør GUNNAR NOESGAARD

Frydensbergvej 24 - 3660 Stenløse
Telefon (03) 17 01 60

ADRESSE- LISTE:

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N. (01) 35 50 12.
 Næstform.: Erik Beermann, Toldbodgade 61, (01) 14 04 31.
 Sekr.: P. Nielsen, Bjernedevej 40a, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.
 Kass.: Bernt Johannesson, Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby, giro 5 11 79 17.
 Bestyrelse: H. Davidsen, Frode Toft, Arnold Jensen, Hans Andersen, Børge Jensen, Lillian Olsen, Max Gritzman og Mogens Petersen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Onsgårdsvej 17, 2900 Hellerup. (01) 61 18 91.
 Kass.: Johs. Damsgård, Herninggade 1, 2100 København Ø. (01) 42 55 72.
Århus: Håkon Thomsen, Søndervangen 20, 8260 Viby J. (06) 14 53 95.
Aalborg: G. Hansen, Sønderbro 15, 9000 Aalborg. (08) 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: Erik Beermann, Toldbodgade 61, 1253 København K. (01) 14 04 31.
 Næstfmd.: Poul Nielsen, Bjernedevej 40a, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.
 Kass.: Agn Vennike, Præstelængen 19, København NV. (01) 10 72 60. Giro 58 718.
 Sekr.) Arvid Hemmingsen, Tulipanvej 21, 2720 Vanløse. (01) Fasan 608.
 Socialsekretær: Otto Laugesen, Dragstrupvej 118, Ml. Jølby, 7950 Erslev Mors. (07) 74 16 64.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N (01) 35 50 12.
 Næstfmd.: Richard Andersen, Giersingvænget 24, 5220 Odense. (09) 15 98 27.
 Kass.: Anna Strunge, Musvågevej 20, 8210 Århus V. (06) 16 98 12.
Kbhv. afd.: Kontor: Hulgårdsvej 110, 2400 København NV (01) 19 67 91.
 Fmd.: R. Bonde Larsen, Marievej 7, 2740 Skovlunde. (02) 94 99 04.
Esbjerg afd.: Viggo Hansen, Palnatokes Alle 19, 6700 Esbjerg. (05) 14 27 58.

Fredericia afd.: Hans Staub, Bragesvej 8, 7000 Fredericia, tlf. 92 17 47. Kontor Kongensgade 31 A, tlf. 93 29 73, åbent hver onsdag kl. 14-16.

Odense afd.: Øster Stationsvej 21, 5000 Odense C.

Fmd.: Richard Andersen, Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ. (09) 15 98 27.

Kontoret er åbent hver onsdag fra kl. 10-12, men ikke om eftermiddagen. Tlf. 13 88 45. Herudover træffes kontorets leder på tlf. 16 31 93.

Sydfyns afd.: Louis Artell, Kirkevej 6, 5892 Gudbjerg. (09) 25 18 29.

Oskar Hansen, Vognmandsvej 25, 5800 Nyborg. (09) 31 09 23.

Sekr.: Ove Lykkeberg, Skovvej 14, 8723 Løsning. (08) 89 34 60.

Sjælland afd.: Ove Laursen, Dyssekilde, Ganløse, 2760 Måløv. (03) 18 30 46.

Aalborg afd.: A.J. Jørgensen (Abo), Lemvigvej 67, 9220 Aalborg Ø. (08) 15 70 82. Centrets adresse: Østerbro 38, 9000 Aalborg (08) 12 16 19. Åbent tirsdage og torsdage 14-17.

Århus afd.: Alfr. Berthelsen, Fuglebakkevej 130, 8210 Århus V. (06) 16 63 18.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. (06) 16 63 18. Åbent mandag-fredag kl. 9-12 (sociale sager). Kammeratligt samvær tirsdag og torsdag kl. 14-17.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Ove Lembcke, Brødregade 19, Randers. (06) 42 51 30.

Midlertidig næstform.: Erik Beerman, Toldbodgade 61, tlf. (01) 14 04 31.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tlf. (06) 42 67 22.

Århus afd.: Tonny Johansen, Trillegårdsvej 30, 8210 Århus V. (06) 15 06 46.

Kass.: Th. Nielsen, Jens Baggesensvej 66, 8210 Århus V. (06) 16 50 80.

Randers afd.: O. Lembcke, Brødregade 19, 8900 Randers. (06) 42 51 30.

Kass.: Jenny Fuks, Herman Stillingsvej 68, 8900 Randers. (06) 42 63 61.

Sjællands afd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse. (02) 48 56 74.

Kass.: Helge Brinch, CF-stationen, 3310 Ølsted. (03) 34 91 43.

Region I: Frits A. Lybek, Ahornvej 5, 9575 Terndrup. (08) 33 57 58.

Kass.: Sv. Jönsson, Konvalvej 45, 9000 Aalborg. (08) 18 34 73.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Arnold Jensen, Velhustedvej 5, 6933 Kibæk. (07) 19 14 92.

Leder af arkiv: Axel G. Nielsen, Graven 18, 8700 Horsens. (05) 62 60 00.

HORSERØD

Fmd.: Heinrich Davidsen, Kastrupvej 90, 2300 København S. (01) 55 34 99.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Holger Grome, Tårnby Torv 24, 2770 Kastrup. (01) 50 33 86.

Næstfmd.: Mogens Petersen, Skallerupvej 20, 4760 Vordingborg. (03) 78 12 04.

Kass.: Ib Lærche, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre. (01) 75 58 03.

Sekr.: Niels Otto KØster, Offenbachsvej 27, 2450 København SV. (01) 17 24 97.

Medlemskort og arkiv: Alex Bindeballe, Bakken 10, Nors, 7700 Thisted. (07) 98 11 95.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N. (01) 35 50 12.

Sekr.: Alf Møller, Ørsbjergskovvej 15, 5591 Gelsted. (09) 49 14 35.

Kass.: Banke Jung-Jensen, Skalbjergvej 32, 5230 Odense M. (09) 13 38 03.

Esbjerg: Peder Holm, Gefionsallé 4, 6700 Esbjerg. (05) 14 02 67.

Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ. (90) 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bagsværd. (02) 99 53 69.

Sekr.: Gotlieb Hansen, Jernbanealle 53 A, 2630 Glostrup. (02) 99 53 69.

Kass.: Ingeman Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre. (01) 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Max Gritzman, N. Søgade 49, 1370 Kbh. K.

Sekr.: Sonja Gritzman, Oldermundsvej 49, 2400 Kbh. NV.

Kass.: Birgit Fischermann, C. J. Frandsensvej 15, 2400 Kbh. NV.

DE ERHVERVSHÆMMEDE

Adresser i København:

Kontor: Hulgårdsvej 110, 2400 Kbh. NV. (01) 19 67 91.

Fmd.: Rasmus Bonde-Larsen, Marievej 7, 2740 Skovlunde. (02) 94 99 04.

Næstfmd. og socialsekretær: Carl Nommels, Kostenborgvej 23, 2650 Hvidovre. (01) 75 00 67.

Sekr.: Erna Watson, Rørholmegade 12, 1352 Kbk. K. (01) 11 95 41.

Kass.: Anders Mogensen, Valbygårdsvej 75, 2500 Valby. (01) 17 59 12.

Leder af arkiv: Olaf Jørgensen, Jens Juulsgade 52, 2100 Kbh. Ø. (01) ØBro 4334.